

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA



N:r III
Nov
1950.
Pris 65 öre

Frökontroll — se artikeln
"Vårt dagliga bröd giv oss ..."

Skånska Banken



Huvudkontor: Malmö

MALMSTRÖMS

Kött- & Charkuteriaffär

rekommenderar sina charkuterivaror

FÄRDIGLAGAD MAT - KONSERVER

ÄGG - OST - SMÖR - FLOTT

HÖNS - KYCKLINGAR - VILT

Tel. 355 15

CARL HERSLOVSGATAN 7

M A L M Ö

påhlssons

Malmö

bröd
gott bröd

TRE GYLLENE REGLER

1. Tillräckligt med sömn.
2. Tillräckligt med frisk luft.
3. Sund ämnesomsättning.

Att dricka en flaska Ramlösa om dagen hjälper omsättningen. Den friska smaken känner alla till.

Ramlösa

BERGSHUD



Begär därför "BERGSHUD" nästa gång Ni halvsular skorna!

Tillverkas av:

AB WILH. GRÖNVALLS LÄDERFABRIK
ÄNGELHOLM

ökade kunskaper
ökade inkomster

Läs hos

HERMODS

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

13:e årgången

Utkommer varje månad

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Sixten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.
Annonsspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.
Prenumerationspriser: helt år 7:—,
halvt år 4:—.



Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:
Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:
Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

EN STIGANDE BAROMETER...

En säkert visande barometer över hur långt man kan komma med nya idéer och reformförslag är den allmänna folkopinionen. Kan man vinna gehör hos "folkviljan" för en sak, så kan man också snart nå praktiska resultat.

När diskussionen om de partiellt arbetsföra började blossa upp på allvar i vårt land på 30-talet var det självfallet endast en ganska liten grupp, som först hade verkligt djupgående insikter om denna samhällsfrågas utomordentliga vikt och betydelse. Debatten rörde sig kanske ofta på ett alltför högt idealistiskt plan, och klyftan mellan praktiska försök och resultat — verkliga försök till åtgärder att bereda partiellt arbetsföra sysselsättning — och alla de utredningar och all den trycksvärta man kostade på, var länge påfallande stor. Men så småningom kommo också resultaten. Den trumeld med propaganda och signaler om bättre livsvillkor för partiellt arbetsföra, vilken inte minst genom De Lungsjukas Riksförbunds arbete bearbetade den allmänna opinionen, måste slutligen bära frukt. När man i dessa dagar genom en diger samling pressreferat och på andra sätt får del av den allmänna inställningen till partiellt arbetsföra, är det inte svårt att avläsa en alltmera fördjupad förståelse för deras problem. Tveksamheten och de svävande formuleringarna ha i stort sett vikit undan. Man går mera direkt på själva frågan i praktiskt handlande. Det är inte längre fråga om man bör göra något utan hur man bör planera lämpliga åtgärder. Eller för att ta några exempel. I Gävleborgs län har man nyligen igångsatt en inventering bland företagare inom länet för att få en uppfattning om hur dessa ställer sig till anställning av partiellt arbetsföra. Av de nära tusentalet företagare man kontaktat ha redan ett åttiotal förklarat sig villiga att medverka till sysselsättning i en eller annan form. I Stockholm har

spårvägsbolaget beslutat att återanställa cirka 300 personer, som enligt tidigare anställningsvillkor utgallrats ur företaget såsom partiellt arbetsföra. Utbildningsbidrag och planer på arbetsträningsverkstäder m. m. dryftas utan större tveksamhet av ansvariga myndigheter och instanser landet runt. En översikt, utarbetad av Arbetsmarknadsstyrelsen, visar att bidrag till omskolning och arbetsvård åt partiellt arbetsföra beviljats av landstingen till ett sammanlagt belopp av omkring en och en halv milj. kronor.

Erfarenheterna visa också att arbetsvården är den faktor som skall åstadkomma en sund och naturlig balans i socialvårdskostnadsbudgeten. Endast genom att söka få tillbaka arbetshindrade, sjuka och handikappade, till lämpliga platser i produktionen, kan samhällets stigande kostnader för sjukvård och socialvård förklaras, motiveras och försvaras. Ett vackert uttryck för den nya given inom svensk socialvård ger doktor Karl Bergh i sin skildring av arbetsträning som vårdform — en redogörelse för verksamheten vid arbetsträningsinstitutet i Borlänge — i detta nummer av Status. Man kan gott ytterligare understryka doktor Berghs slutord till artikeln här. De orden utgöra ett motto — ett sant uttryck för den djupast mänskliga synen på den partiellt arbetsföres situation: "Allra sist vill jag tala om, att jag även själv haft en ofantlig nytta av detta arbete. Mina ögon har på allvar öppnats för dessa svåra sociala problem. Jag har vidare hos de människor, som behandlats å institutet, ej funnit något av den så mycket omskrivna understödsgarandän, ej träffat någon, som medvetet velat leva på understöd. De ha endast varit olyckliga, sjuka, nervösa, ångestfyllda människor, vilka genom omständigheternas makt tvingats att leva på understöd."

Sixten Hammarberg.

MAN skriver I PRESSEN



Landstingsbidrag för Pas-behandling i hemmet.

Landstingsmotioner om bl. a. anslag till nya läkemedel mot tuberkulos har väckts vid åtskilliga landsting denna höst. Det är ännu inte möjligt att överblicka resultaten av alla dessa framställningar, men ett resultat kan dock för dagen redovisas. Enligt vad *Morgon-Tidningen* meddelar har Stockholms läns landsting nu beviljat anslag till specialmediciner:

Stockholms läns landsting beslöt att länsbor, som lider av sockersjuka, tetani, pernicios anemi, tuberkulos m. fl. sjukdomar, efter den 1 november i år skall få ett bidrag med tre fjärdedelar av kostnaderna för medicin utan särskild behovsprövning enligt av förvaltningsutskottet meddelade föreskrifter. Återstående fjärdedel får patienten själv erlägga. För medelösa personer får vederbörande kommun svara för denna kostnad.

Då det här gäller dyrbara specialmediciner såsom insulin, penicillin, PAS m. fl. innebär landstingets beslut ett betydande framsteg i hjälpen åt länsbor under sjukvård i hemmet. Vid vård å sjukhus ingår kostnaderna för ifrågakvarande mediciner i legosängsavgiften. I en till årets landsting ingiven motion i frågan



Nya kemiska läkemedel, Pas, streptomycin, penicillin m. fl., infördes i allt större utsträckning i behandlingen av lungsjukdomar.

av J. Back, Solna, föreslogs, att ovannämnda mediciner framtid skulle tillhandahållas länsbor, som därav vore i behov. Landstinget fann dock skäligt pruta något på detta förslag men biföll i övrigt motionen.

Skrivbyrå för partiellt arbetsföra

Byrå har enligt vad *Ny Tid* meddelar startat i Varberg. Byrån skall ge partiellt arbetsföra möjlighet att träna upp arbetsförmågan samtidigt som man kan betjäna allmänheten och företag inom staden med skrivarbeten. *Tidningen* skriver:

Varbergs konvalescentförening har i dagarna startat en renskrivningsbyrå, där en del av stadens partiellt arbetsföra kan beredas sysselsättning. Hallands landsting och de sociala myndigheterna i Varberg har bistått föreningen med nödigt startkapital samt lokaler.

Under nuvarande förhållanden är det nödvändigt att de partiellt arbetsföra utnyttjas i produktionen, och att de sätts på sådana platser där de kan utföra ett produktivt arbete. Många av de partiellt arbetsföra som kanske har en lång sjukdomstid bakom sig kan icke omedelbart komma in i den reguljära produktionen och för övrigt kanske att deras hälsotillstånd icke är sådana att de kan våga sig på ett tungt arbete, och många konvalescenter drar sig också av denna anledning att börja ett tyngre arbete, som kanske i vissa fall skulle förvärra deras sjukdomstillstånd.

Varbergs konvalescentförening har i detta fall försökt hjälpa sina medlemmar att komma in i produktionen på sådana platser som de är mest lämpade för. Många saknar t. ex. vana vid kontorsarbete, som kanske bäst passar dem med hänsyn till deras krafter, men en och annan av dem håller f. n. på att lära sig detta arbete.

Föreståndare för renskrivningsbyrån i Varberg är hr Arvid Erling, Varberg, som bl. a. framhåller att de partiellt arbetsföra känner icke enbart glädje över att få utföra ett nyttigt arbete. Arbetslösheten eller oförmåga att på något sätt delta i produktionen kan i vissa fall vara lika nedbrytande som sjukdomen i och för sig. Arbetet är i många fall den bästa medicinen för de sjuka. Denna erfarenhet delas också av många läkare, ty numera nedlägges ett betydande arbete vid våra sjukhus på att ge de sjuka sysselsättning i förhållande till deras förmåga. Även samhället har kommit på det klara med denna betydelse.

Vår byrå blir också på sitt sätt en samlingsplats för våra medlemmar och detta är av oerhört stor betydelse. Ensamheten fördystrar många gånger tillvaron och tär på livskraften. Byrån kan således även i detta avseende bli en värdefull kontaktpunkt för oss. Här får vi tillfälle till utbyte av tankar samt hjälpa varandra med råd och stödja varandra i det gemensamma arbetet. Vi hoppas också att vår byrå med tiden skall kunna utvecklas så, att vi kan ställa arbetskraft till förfogande även till firmor och kontor i staden, som på grund av semestrar eller andra orsaker kan vara beroende av hjälp med sitt kontorsarbete.

Hösttvätt i folkhemmet

Den besinningslösa bacillskräcken sticker fram då och då — och i regel är det alltid mot f. d. sanatoriepatienter den riktas.

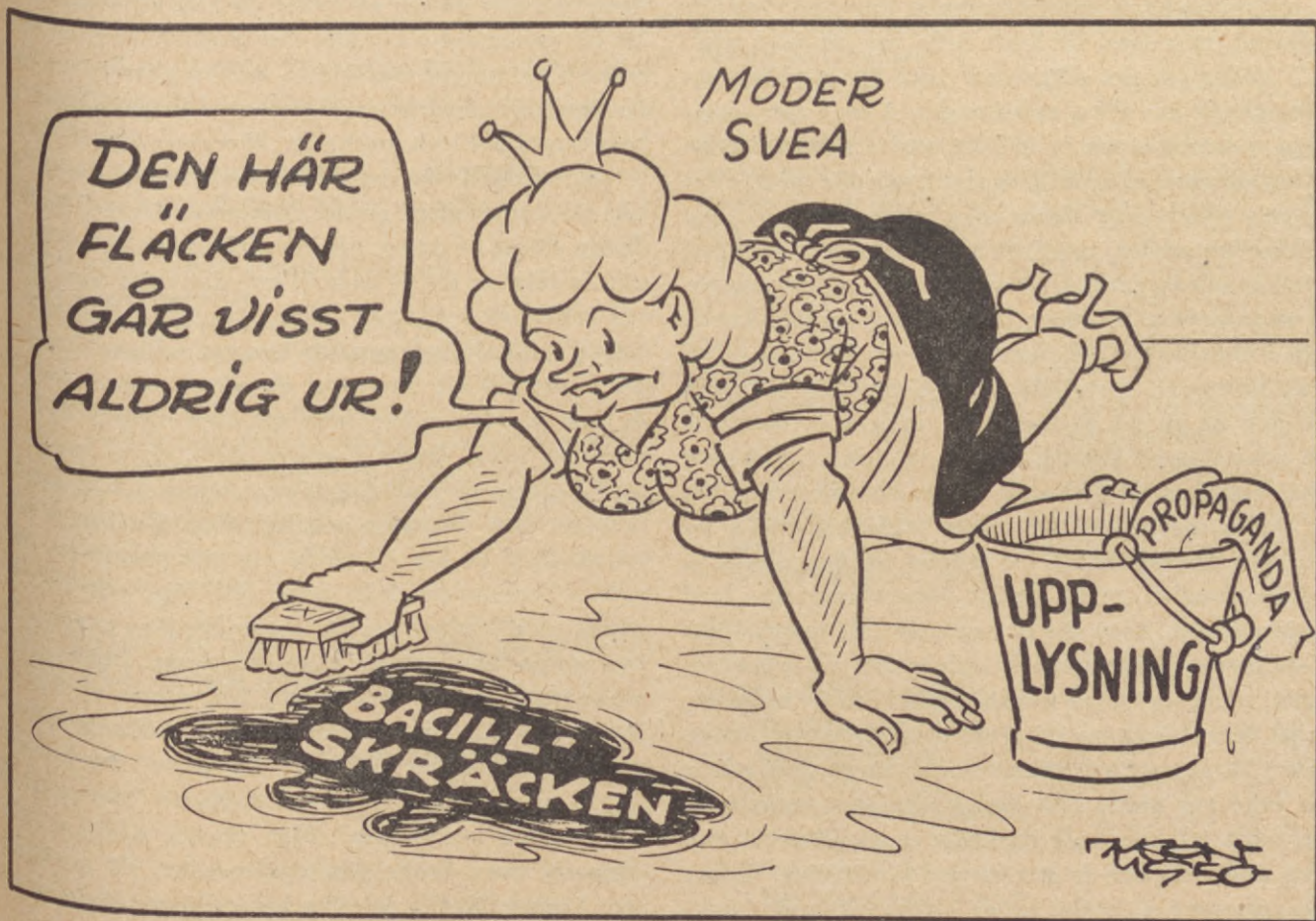
Det är de okända smittokällorna man bör försöka komma åt. Doktor Vallentin i Göteborg ger i en broschyr en utmärkt vederläggning av alla förutfattade meningar. Om den kända och okända tuberkulosen skriver han bl. a.:

En tuberkulös däremot, som känner arten av sin sjukdom och som samvetsgrant följer de föreskrifter, som av dispensär och å sjukvårdsanstalt lämnas honom i smittoförebyggande syfte, innebär ej någon fara för sin omgivning. Det är ju även så lyckligt, att långt ifrån alla personer äro mottagliga för tuberkulös smitta. De allra flesta i vårt nuvarande samhälle besitta en sådan naturlig motståndskraft mot sjukdomen, att de under normala förhållanden ej sjukna i tuberkulos, även om de utsättas för stark tuberkulös smitta. Detta bevisas ju bland annat därav, att insjukningsfrekvensen i tuberkulos bland personalen på våra talrika tuberkulossjukhus ej är väsentligt högre än bland motsvarande ålderskategorier av befolkningen i övrigt.

Detta trots att denna personal under åratals sysslar med smittosamt sjuka.

En besinningslös bacillskräck måste även anses motverka sitt eget syfte, alldenstund den tvingar många av de sjuka att på allt sätt dölja sin sjukdom, varför smittoförebyggande åtgärder ej kunna vidtagas i den utsträckning, som eventuellt skulle vara erforderligt. Man kan med säkerhet säga, att tuberkulosens utbredning aldrig kommer att på något sätt inskränkas genom en besinningslös bacillskräck. Detta kan ske endast genom på verklig kunskap grundade åtgärder, som uppbäras av en strävan att ej endast skydda de friska från smitta utan även och framför allt av att på allt sätt omhändertaga de sjuka och att så långt i mänsklig makt står hjälpa dem att övervinna sin sjukdom ej endast genom direkta behandlingsåtgärder utan även genom att bereda dem drägliga livsbetingelser, sedan de övervunnit de mest kritiska faserna av sin sjukdom.

Tecknaren ger för sin del en anvisning om den psykologiska hösttvätt, som behövs för att få bort den värsta okunnigheten omkring f. d. sanatoriepatienter. Det behövs — vi instämmer — med tillägget att det måste vara mycken såpa och extra kraftiga borstar!



Arbetsträning som vårdform

Några erfarenheter från Kopparbergs läns landstings arbetsinstitut i Borlänge

Av Doktor KARL BERGH, Falun

År 1947 tillsatte Kopparbergs läns landsting en kommitté för partiellt arbetsföra, i vilken bland andra föreståndaren för länsarbetsnämndens avdelning för arbetsvård, Magnus Olsson, och undertecknad var ledamöter. På initiativ från denna kommitté startades av Borlänge stad, delvis med landstingsbidrag, i samråd med 1:ste assistent Magnus Olsson och undertecknad, ett arbetsträningsinstitut med 15 platser. Vi hade även turen att redan från början få en mycket duglig föreståndare. Då resultaten med denna vårdform var synnerligen goda, övertogs institutet av 1949 års landsting. Övertagandet skedde den 1 januari 1950.

När vi började med detta arbete, trodde vi, att det i huvudsak var fråga om att träna upp sådana människor i arbete, som på grund av kroppslig klenhet efter genomgångna sjukdomar och invaliditet av en eller annan anledning blivit arbetshämmade. Snart nog kom vi emellertid underfund med, att detta var ett stort misstag. I stället var det människor, som var psykiskt arbetshindrade av olika anledningar, t. ex. efter långvariga sjukdomar och invaliditet med åtföljande långa sjukhusvistelser, efter miljöskador beroende på de mest skiftande anledningar såsom dålig uppfostran, olyckliga förhållanden under uppväxten, social missanpassning av olika anledningar, ekonomiska och andra bekymmer m. m., svåra neuroser, som ej utan vidare kunde gå ut i eller återgå till normalt arbete. Det var alltså en vårdform för svårartade arbetshämmande neuroser, som gick ut på att få bort olika sorters komplex, få bort svåra ångesttillstånd, återge de sjuka tron på sig själva, visa dem att de kunde utföra ett arbete lika bra som andra människor. De måste träna sig att få det lugn, som är nödvändigt för arbetet uti den allmänna arbetsmarknaden, träna sig att vara tillsammans med arbetskamrater, utan att det uppstår friktioner, träna sig att passa arbetstiden och underordna sig arbetsledningen, träna sig att stå ut med hetsen och de olika ljuden på arbetsplatserna etc. Den arbetshämmande måste få klart för sig, att han åtminstone inom ett visst arbete eller yrke var precis lika duglig som sina medmänniskor, samt att han hade möjligheter att lika väl som andra skaffa sig och de sina en god försörjning. Vidare synes arbetet i sig självt ha en starkt lugnande inver-

kan till en viss del genom att tvinga tankarna ur sin gnagande *circulus vitiosus*.

När dessa människor kommer till oss är de ensamma, vilsekomna, apatiska, trötta, ångestfyllda, i egna och andras ögon misslyckade individer, som i en mycket stor procent uppbär socialvård av något slag, alltså människor, som åtminstone delvis utstötts ur samhällsgemenskapen och nog många gånger fått höra talas om understödstarandan. De har förlorat kraft och mod att tränga sig fram och ut i den allmänna konkurrensen. Många gånger är de hatiska mot samhället samt mot medmänniskor, som livet farit mindre hårt fram med, och på grund härav kan de uppträda fordrande och pockande.

Så kommer de plötsligt i kontakt med arbetsträningsinstitutet, där man tar sig an dem, där man tror på dem, och där de ser en tydlig önskan att hjälpa dem. De får genomdiskutera alla sina problem med en läkare, som intresserar sig för dem, och som har tid att höra på dem, samt med en duglig arbetsvårdstjänsteman, arbetsförmedlare och psykolog. Hurudan blir då deras första reaktion? Ja, den blir naturligtvis olika. En del blir misstänksamma, en del osäkra och förvånade. Men denna första reaktion går förvånansvärt fort tillbaka, när de märker att de endast, som det sagts dem, behöver arbeta så mycket de orkar, att något tvång ej föreligger, samt att de kommit in i en god arbetsgemenskap. De finner till sin förvåning, att någon har påvisat, att de har positiva sidor, samt att man hjälper dem att utveckla dessa. Deras negativa sidor, deras handikapp som de förut överallt fått höra, nämnes aldrig. De blir bemötta som kamrater och likställda. De börjar känna, att även de har ett värde som människor och individer. Bemötandet från deras anhöriga och i övrigt gamla miljö ändrar sig. De börjar förtjäna pengar, och den sunda förvärvsinstinkten stimuleras. Detta senare anser jag vara en oerhört viktig faktor, som ej tillmätts sitt rätta värde i neurosbehandlingen. Läkningen kommer så småningom, omärkligt. En vacker dag kommer de till oss och säger, att nu vill de ha ett "riktigt arbete ute i öppna marknaden". Man upphör aldrig att förvåna sig över denna läkningsprocedur. På en läkare som känner till alla de olika behandlingsmetoderna vid

Smålandsskola upprättas
 åt partiellt arbetsföra

Arbetsträningsinstitut för
 1/2 miljon vid Högalids vårdhem

Partiellt arbetsföra får fin
 chans till normalt yrkesliv

50-tal företag villiga
 ta partiellt arbetsföra

Institut för arbetsträning
 i Sörmland

En effektiviserad arbetsvård
 hjälper partiellt arbetsföra

Ovanstående rubriker ur dagspressen avspeglar det stigande intresset för att söka bereda partiellt arbetsföra arbetsmöjligheter.

neurosavdelningar och kurorter verkar det alldeles för enkelt för att kunna vara sant. Jag skall nu övergå till att påvisa resultaten först rent siffermässigt och därefter berätta om några av patienterna.

Å institutet har varit intagna 49 patienter. Av dessa har utskrivits 38 st., av vilka

- 19 har arbetsplacerats i öppna marknaden,
- 5 st. är på omskolning,
- 1 fått recidiv på sin sjukdom (lungtbc),
- 1 fått avsked på grund av olämpligt uppförande,
- 2 st. till egna hemmet för hemarbete,
- 3 utskrivna på grund av familjeskäl,
- 1 st. 14-åring, som skyddsintagits på begäran av socialstyrelsen, utskriven när hem kunnat ordnas för honom,
- 2 döda i hemorten under permission (1 på grund av ileus samt 1 på grund av hjärtförslämning),
- 4 oförfätrade.
- 11 är kvar på institutet.

De intagna har varit arbetshämmade på grund av neuros efter följande sjukdomar.

Tuberkulos	6 med thoracoplastik
Lungtbc	1 psykiskt efterbliven
Pleurit	1 ledgångsreumatism + insuff. dorsi
	2 fall, därav 1 även kron. polyartrit + insuff. dorsi
11 fall, därav	

Spondylit	1 fall
Tbc i ben och mjukdelar	1 fall
Reumatiska sjukdomar	
Polyartritis chron.	3fall
Spondylitis deform.	2fall
Hjärtsjukdomar	
Angina pectoris	2 fall
Angina pect. + hjärtinfarkt	2 fall
Myocarditis chron. + svår scolios	1 fall
Polimyelitis ac	2 fall
Hemi plegia spastica	4 fall, därav 1 fall med spondylitis tbc med svår gibbus
Epilepsia	1 fall
Svåra olycksfallsskador	2 fall (1 svår skallskada och 1 benamputation)
Blindhet	1 fall
Asteni + lätt parkinsonism	1 fall
Lobotomerad mandepressiv psykos	1 fall
NEUROSER av andra anledningar	10 fall
PSYKOPATI	1 fall

Av de intagna hade

Invalidpension	17 fall
Socialvårdsbidrag	14 "
Sjuk-kassa	4 "
Pension från arb.-givaren	2 "
Ersättning från Riksförsäkringsanstalten	2 "
Livränta och blindersättning	1 "
Inga bidrag från samhället	9 "

De som oförbättrade utskrivna var följande:

- 1 lobotomerad mano-depressiv psykos, som behandlas å institutet i 2 månader
- 1 grav psykoneuros med hysterisk läggning, som behandlas 6 1/2 månader
- 1 svår neuros efter lungtbc (thoracoplastik) som behandlats 3 dagar, utskrevs på egen begäran
- 1 psykiskt efterbliven, som förut lidit av lungtbc hade behandlats 4 1/2 månader.

Den tid de å institutet intagna patienterna varit borta från försörjningsarbete har varierat starkt från 25 år till 1/2 år.

Medelvården för de utskrivna har varit 4 månader. Jag vill nu redogöra för några av fallen.

23-årig pojke, som är uppfostrad i ytterst dåligt hem. Fadern missbrukar sprit. Har aldrig utfört arbete. Sedan tidiga barn- domen har han haft ryckningar i ansikte och armar, vilket tolkades som danssjuka. Måste på grund härav sluta skolan i 5:e klassen. Hans ryckningar och nervositet ökades allt mer. När han var 16 år fick han invalidpension efter undersökning å såväl medicinsk las.-avd. som psykiatrisk avdelning för grova tics + neuros.

En dag uppsökte denne patient mig på eget initiativ på institutet och undrade om vi kunde hjälpa honom. Han gjorde ett bedrövt intryck. Han hade ytterst svåra tics. Han vred sig fram och tillbaka på stolen, armarna utförde en mångfald rörelser, ansiktet grimaserade, han hade underliga smackningsrörelser med munnen, samt stammade grovt. Han var dessutom mycket allmänt vanvårdad. Han föreföll emellertid att vara någorlunda normalbegåvad. Han bad att få komma till oss och trots allt hade jag ej hjärta att neka honom intagning å institutet. Vi kunde ju göra ett försök. I början försakade han oss svåra bekymmer. Vi fick lära honom vanlig renlighet. Hans tics var mycket besvärande i arbetet och han var ytterst orolig. Men han började ganska snart förbättras, och förbättringen fortskred, trots att hans släktingar försökte förhindra densamma. Vid ett tillfälle sade de till honom: "Du skall ej vara så dum, att du tror på den där doktorn, det kommer aldrig att bli något av dig." De ville sannolikt ha hans invalidpension även i fortsättningen. Men förbättringen fortskred. När han varit hos oss i 10 månader var hans tics så gott som borta, stamningen hade minskat. Han var välvårdad och ganska prydlig i sin klädsel. Han har testats vid Psykotekniska institutet vid Stockholms Högskola. I utlåtandet därifrån sades han vara normalbegåvad och förklarades såsom en duktig genomsnittlig arbetare. Han har arbetsplacerats vid en av våra stora industrier. Vårdtid 12 månader.

60 års man. Sedan 1930 diffusa hjärtbesvär. 1944 fick han angina pectoris och på grund härav lindrigt arbete. År 1947 fick han en hjärtinfarkt och var därmed fullständigt arbetsoförmögen. Fick pension av arbetsgivaren. När han kom till oss på institutet var han ytterst nervös och retlig och ansåg sig absolut invaliderad. Så småningom lugnade han emellertid ner sig, började trivas och arbete allt bättre. När det gått en månad ringde hustrun och undrade glatt, vad vi gjort med hennes man. Han hade ej varit så lugn och bra på många år. Då han varit hos oss i 7 månader kom han till mig en dag och sade, att han ej ansåg sig behöva vara kvar längre utan ville gå till-

baka till sitt gamla arbete vid en stor industri. Han har nu skött detta i 8 månader med gott resultat.

34-årig epileptiker. Fadern alkoholist, modern sinnessjuk. Invalidpension. Ej arbetat sedan 1940. Vårdades under sin ungdom i 3 år på sinnessjukhus. Under sista åren hade anfallen blivit allt mera sällsynta genom mera ändamålsenlig medicinering. Han hade försökts vid ett flertal arbetsplatser men överallt misslyckats på grund av anpassningssvårigheter och genom att han erhållit ej passande arbete. Efter undersökning kom vi underfund med, att han borde placeras i ej för invecklade tempoarbeten, vilket också gjordes. Han visade sig i dessa arbeten vara en ytterst duktig man, som gjorde utmärkta prestationer (förtjänade upp mot 20 kronor per dag). Han blev lugn och fick självförtroende. Efter 4 1/2 månaders vistelse på institutet arbetsplacerades han på en motorfabrik och har nu varit där i 1 år och 2 månader och är mycket omtyckt på grund av sina goda arbetsprestationer. Vårdtid 4 1/2 månader.

53-årig man, som sjuknade i lungtbc 1936. Genomgått thoracoplastik. Sedan insjuknandet ej utfört något försörjningsarbete. Invalidpension. Han remitterades till institut från pensionsnämnden. I remissen stod: "Han har gått arbetslös så länge att han fullständigt förlorat tron på sig själv." Han visade sig vara en starkt nervös man med svåra mindervärdeskomplex. Han ansåg sig ej duga till något och vågade därför ej taga arbete. Han gled omärkligt in i miljön på institutet och utförde ett mycket gott arbete. Hans nervositet och mindervärdeskomplex försvann, och han blev en verklig tillgång på verkstaden genom sin duglighet, sitt lugn och sin förmåga att skapa trivsel omkring sig. Han var på institutet i 5 1/2 månader och är nu placerad vid en verkstad sedan i februari 1950, och enligt vad jag inhämtat synes han ha anpassat sig ytterst bra.

45-års man. Psykisk depression, miljökadad under barndomen. Fadern alkoholiserad, vilket han även själv i någon mån varit. 8 syskon. Aldrig haft ett stadigvarande arbete men var utbildad till skomakare. Han har under sitt liv sysslat med litet av varje, varit skrothandlare, sågverksarbetare, byggnadsgrovarbetare, takmålare, verkstadsarbetare, plåtslagare, kaféägare, gårdsmusikant m.m. Har varit straffad. Var när han intogs på institutet ytterst nervös med starka komplex. Han förbättrades snabbt, trivdes utmärkt med arbetet, blev mycket duktig, arbetssam, lugn och redig. En bland våra bästa och pålitligaste arbetare. Efter 7 1/2 månader utskrevs han. Fick hjälp av kommun och landsting att starta en skomakeriverkstad, vilken han nu driver.

21-årig psykopat, född utom äktenskapet, har styvfader. Socialvårdsbidrag. Remitterades till oss från psykiatrisk klinik vid en av landets större sjukhus. På remissen stod: "Mycket stinslig och lättsårad men samtidigt affektiv kall och egocentrisk, betydande anpassningssvårigheter och brusar lätt upp." Inkom den 11 november 1949. Var första tiden besvärlig men lugnade sig snart och är nu lugn och foglig, är långsam i sitt arbete men ytterst ordentlig. Bör kunna arbetsplaceras inom närmaste månaderna.

Jag anser mig ej behöva taga med flera fall, då det skulle bli onödiga upprepningar.

Arbetsträning å särskilda institut som behandlingsform är naturligtvis ej meningen att använda vid alla neuroser. De som man kommer till rätta med på andra vägar kommer naturligtvis ej i fråga. Denna vård skall

(Forts. å sid. 12.)

Bostadsläget i några ögonblicksbilder

Hushållens antal ökar fortare än bostädernas

Bostadsfrågan blir med höstens och vinterns inträde alldeles särskilt aktuell, även om problemet numera i stort sett tycks vara lika brännande under hela året. Men när den kalla årstiden kommer blir en oftast svår bostadssituation ännu hopplösare. Kapplöpningen om bostäderna skjuter värre fart, och det är nog inte så roligt att sitta på en bostadsförmedling i dessa tider och lyssna till alla bostadsbekymmer — för att nu inte tala om de bekymrade själva...

Tuberkulos och bostäder höra ihop på ett alldeles särskilt sätt. Från vårt förbunds sida har detta ofta framhållits, och följande citat ur vår programskrift ger de tuberkulösa bostadsbehov i koncentrat.

Hög tuberkulosfrekvens och tuberkulosdödlighet har ett intimt samband med trångboddhet och osunda bostäder. Detta är ett sedan länge erkänt förhållande. Lika viktigt som att skapa förstklassiga sjukhus med luftiga och hygieniska sjuksalar är det därför att sörja för att den tillfrisknande efter utskrivningen beredes en god bostad. Trångboddhet och ohygieniska bostadsförhållanden kan eljest lätt, liksom olämpliga arbetsförhållanden, på kort tid spoliera, vad som uppnåtts genom en förstklassig och dyrbar sjukvård. Det måste därför vara en av de första och viktigaste åtgärderna i en god eftervård att se till, att den från sjukhuset utskrivne beredes en bostad av sådan standard, att han kan leva under betryggande förhållanden för såväl sig själv som omgivningen.

Att det föreligger ett speciellt bostadsbehov för tuberkulösa, har till fullo vitsordats vid olika undersökningar, som vidtagits av sakkunniga. Ett direkt förslag till bostadsåtgärder för familj med tuberkulös medlem har framlagts av Bostadssociala utredningen (SOU 1945: 63). Vad förslaget i huvudsak går ut på framgår av följande citat: "Det speciella bostadsproblemet för hushåll med tuberkulös medlem hänför sig dels till kraven på särskilt noggrann hygien och möjlighet till avskildhet, dels till det ofta förekommande behovet av arbetsutrymme inom hemmet för den partiellt arbetsföre tuberkulöse. Behoven härvidlag torde vara skiftande på sätt som nödvändiggör bedömning från fall till fall av kompetent bedömare, d. v. s. läkare. Utredningen vill föreslå, att efter tillstyrkande av läkare löpande bidrag, motsvarande familjebidraget till trebarnsfamilj, skall

kunna beviljas hushåll med tuberkulös medlem för bekostande av bostad, som godkännes för ändamålet av läkare och av vederbörande kommunala organ." Detta förslag, som ännu icke nått praktiskt förverkligande, torde kunna tjäna till god ledning för framtida åtgärder och beslut.

Med den nya bostadspolitikens utveckling genom centrala och lokala organ för bostadsvård och bostadsförsörjning måste skapas garantier för att varje från sanatorium utskrivnen patient eller annan lungsjuk person erhåller en god och ändamålsenlig bostad. När man i olika delar av landet söker lösa bostadsfrågan och fastställer planer för bostadsförsörjningen, måste också de tuberkulösa bostadsproblem beaktas. Härvid bör dessa speciella bostadsåtgärder planläggas i samråd med dispensär och medicinsk sakkunskap, som kan lämna faktiska upplysningar om detta bostadsbehov, jämte representanter för de lungsjuka själva.

Det torde också vara nödvändigt, att till bostadsför-



Den trånga "lägenheten" får utgöra både tvättstuga och torkvind, vilket denna bild vittnar om.

medlingar och andra organ, som har det direkta ansvaret för fördelning av bostäder, anslag för byggnadsverksamhet m. m., ge särskilda anvisningar om behovet av bostäder för lungsjuka. Härvid kan det förslag Bostadssociala utredningen framlagt tjäna som ledning och stöd.

(Ur De Lungsjukas Riksförbunds programskrift "Produktiv socialvård är samhällsekonomi".)

Finns det möjligheter att i dagens läge skaffa hygieniska och ändamålsenliga bostäder åt tuberkulösa? Frågan hänger intimt samman med den allmänna tillgången på bostäder. Och då kan man väl förstå att det inte är så väl beställt för många utskrivna sanatoriepatienter. Tillgången på bostäder är inte tillräcklig — det ha vi hört nu så länge att det faktiskt tillhör "dagens tjat".



En märklig kontrastbild från dagens Stockholm — några s. k. nödbostäder för bostadslösa katastroffall i skuggan av moderna höghus vid Hammarbyhöjden. Dessa baracker för ett tjugotal familjer sakna moderna bekvämligheter. Man eldar i järnspis, och toaletterna utgöres av s. k. torrtoaletter utomhus. Byggnadsmaterialet är naturligtvis inte så stabilt, värmen går fort ut genom de tunna väggarna — det blir ofta kallt när höstkylan kommer. På den infällda bilden se vi en av husmödrarna vid vattenpumpen ute på gården — föga bekvämt. Att det är trångbott kan man förstå — sex personer bor i en "lägenhet" om cirka 30 kvm., och den är både matsal, finrum, sängkammare och kök samt lekstuga för barnen. Vid tidpunkten för detta reportage fanns här en tuberkulosfamilj... Man är glad trots allt att ha tak över huvudet, men det är inte underligt att längtansfulla blickar kastas mot höjden och de moderna höghusen däruppe.

Bostadsstyrelsen har nyligen i en promemoria till socialministern bl. a. framhållit att antalet nya lägenheter under 1949—50 blivit mindre än beräknat på grund av längre byggnadstider, främst orsakade av brist på arbetskraft. Den ökade äktenskapsfrekvensen och hushållsbildningen anses förvärra bostadsbristen. För 1951 har bostadsstyrelsen utgått dels från samma program som för 1950, d. v. s. 36.000 lägenheter, dels ett program som ökats med 3.000 och ett som ökats med 6.000 lägenheter. Lägenhetstillskottet beräknas uppgå till mellan 35.900 och 37.700 lägenheter. Beräkningarna avser 1950 års kvotkommuner.

Lägenhetstillskottet i 1949 års kvotkommuner beräknas i år komma att uppgå till omkring 31.600 vilket motsvarar tillskottet i samma kommuner under 1949. Enligt planen skulle tillskottet utgöra 37.500 lägenheter. För första halvåret har antalet färdiga lägenheter blivit drygt 4.000 mindre än beräknat men däremot har igångsättningen skett i något hastigare takt än planerats.

Några säkra uppgifter om bostadsbristens storlek finns inte, men den beräknas i detta sammanhang till mellan 40.000 och 45.000 lägenheter. Antalet nya hushåll torde ha blivit 50 procent högre än bostadssociala utredningen uppskattat det till.

I Stockholm har bostadskrisen bl. a. sin grund i den onormalt starka befolkningstillströmningen under senaste år. Vid den här årstiden känns givetvis trycket från bostadsbristen särskilt hårt. Bostadsfrågan kommer ofta upp i olika sammanhang i huvudstadens dagliga liv. Ibland avslöja stora tidningsrubriker, mer eller mindre tillspetsade, vilka hemska realiteter som kan döja sig bakom bostadsbrist och trångboddhet. En aftontidning gjorde för någon tid sedan stor sak av en änkas belägenhet. Ankan blev nämligen uppvaktad av ivriga bostadsspekulanter, som genom tidningarna uppmärksammat mannens frånfälle och nu ville passa på att skaffa sig en rymlig lägenhet. Man förstår det pinsamma i att omedelbart efter ett dödsfall i familjen bli föremål för en skara envisa bostadsspekulanter. Följande siffror ge kanske en mera klar statistisk bakgrund till dylika intermezzon. Genom bostadsförmedlingen i huvudstaden har för närvarande inregistrerats omkring 45.000 bostadssökande, varav mer än hälften kan betecknas som "fullständigt bostadslösa" i dessa ords kallaste realitet. Om man tar hänsyn till att omkring 7.000 lägenheter förmedlades till bostadssökande under samma tid, förstår man att efterfrågan måste vara stor i förhållande till tillgången.

Dessa plock ur de officiella uppgifterna säger kanske något om situationen av i dag. Den bostadssökande har naturligtvis svårt att sätta sig in i alla detaljer,



Vedsågningen ingår som en viktig detalj i husmoderns arbete. Man måste elda mycket för att hålla värmen någorlunda jämn inom de tunna väggarna i katastrofbostaden. Och veden kostar mycket pengar...

som påverka — och framförallt försena eller förhindra tillkomsten av nya bostäder. För den sökande ställer sig frågan — en bostad och när? Inte ens ett så bra argument som "att det nu faktiskt bygges mera bostäder än någonsin tidigare" — och detta är konstigt nog med verkligheten överensstämmande — har någon större inverkan på den som står i kön och väntar.

Sett mot den allmänna bakgrund, som här i korthet tecknats, kan det vara skäl att taga upp frågan om de tuberkulösas bostadsbehov på nytt.

Man kan väl förstå, att det går bra att göra upp så fina program och formuleringar som helst, men det är inte lätt att förverkliga planerna just nu. Vi ha också sinne för denna realistiska bostadspolitik. Därmed är inte sagt att inte åtskilligt kan göras på olika platser landet runt, om man verkligen gör det bästa av de möjligheter som finns. I Stockholm har man gjort en del lovande försök med s. k. småstugor för tuberkulosfamiljer, i Norrköping har stadens myndigheter i samråd med riksförbundets lokalförening i staden — trots det skärpta läget på bostadsmarknaden — lyckats skapa ökad tillgång till bostäder för tuberkuloshotade familjer. Det borde vara självklart, att för varje tuberkulospatient, som skrivs ut från sjukhus, kan det inte räcka med att *ordinera* en hygienisk och ur hälsosynpunkt lämplig bostad utan man måste även se till att dessa krav förverkligas på ett någorlunda hyggligt sätt.

ARBETSTRÄNING SOM VÅRDFORM

(Forts. fr. sid. 8.)

förbehållas de svåra neurosfallen, som blivit arbets-
hämmande. Den får icke förväxlas med den s.k. skyd-
dade verksamheten, som är något helt annat. Vidare
vill jag påpeka, att arbetsträningsinstitut skall drivas
som en vanlig verkstad. Det får ej sammankopplas med
sjukhus eller sjukvårdsinrättningar, då de intagnas neu-
rosor mycket ofta härleder sig från sjukdomar och sjuk-
husvistelser. Sjukdoms- och sjukhusmentaliteten skall
fullständigt vädras ut och livet och arbetet släppas in
i dessa människors själar. Allt som påminner om sjuk-
hus bör därför fullständigt bannlysas. Läkaren skall ej
dagligen gå omkring på institutet. Patienterna skall ej
dagligen beredas tillfälle att fördjupa sig i sina sjuk-
domar, de bör ha arbetslugn. Jag har funnit, att det är
lagom att komma dit en gång i veckan. Institutet skall
av patienternas uppfattas som en vanlig verkstad. In-
komsten skall vara den i gängse marknaden, allt ar-
bete bör i möjligaste mån vara på ackord. Jag vill slut-
ligen påpeka, att denna vårdform inte bara är psykiskt
uppbyggande på klientelet, den verkar även starkt min-
skande på samhällets höga socialvårdsutgifter. Det är
dessutom den billigaste tänkbara vårdform, då den
knappt kostar samhället någonting alls. Verkstaden
gick under år 1949 med en förlust av c:a 3.000 kr., vil-
ket alltså är samhällets hela utgift för vården.

Allra sist vill jag tala om, att jag även själv haft en
ofantlig nytta av detta arbete. Mina ögon har på allvar
öppnats för dessa svåra sociala problem. Jag har vidare
hos de människor, som behandlats å institutet, ej funnit
något av den så mycket omskrivna understödsgar-
andan, ej träffat någon, som medvetet velat leva på
understöd. De har endast varit olyckliga, sjuka, ner-
vösa, ångestfyllda människor, vilka genom omständig-
heternas makt tvingats att leva på understöd.

(Med vänligt tillstånd av Svenska Läkartidningen
och doktor Karl Bergh har Status möjlighet att
publicera denna artikel.)

Bilderna och bildtexterna om nödbostäderna i Stock-
holm säger åtskilligt om bostadssituationen för de sämst
ställda. Och ändå måste årligt erkännas att man i hu-
vudstaden sökt göra en hel del även för att bereda
bostäder åt tuberkulösa.

De synpunkter vi här i korthet anfört ur vårt för-
bunds programskrift kan vara en norm vid bedömande
av de tuberkulösa bostadsbehov landet runt. Bättre
kontakter mellan ansvariga inom sjukvården och de

Omkring två milj. kronor för omskolning av partiellt arbetsföra

är kostnaden för en arbetsplan, framlagd av Arbets-
marknadsstyrelsen enligt vad *Dagens Nyheter* med-
delar:

Det antal partiellt arbetsföra som enligt en av arbetsmark-
nadsstyrelsen verkställd utredning bör beredas utbildning och
omskolning genom styrelsens försorg uppgår till omkring 1.000
per år och de årliga kostnaderna för denna verksamhet beräk-
nas till 1,8 milj. kr.

För omskolning av s.k. civilskadade beräknar arbetsmark-
nadsstyrelsen att under innevarande budgetår få ta i anspråk
500.000 kr. Pensionsstyrelsen disponerar för motsvarande verk-
samhet under budgetåret 500.000 kr. Dess verksamhet på detta
område har utvidgats under senare år, bl. a. genom samarbetet
mellan pensionsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen.

En slöjdställning i Uppsala

visar att partiellt arbetsföra kunna bli riktiga konst-
hantverkare och tillverka rejäla, begärliga produkter,
som folk gärna vill ha. Det är köpman John Synner-
gren och hans maka, fru Gulli Synnergren, som tagit
detta initiativ. De smakfulla träfaten, fruktskålarna och
ljusstakarna från den egna verkstaden och alla de lus-
tiga trollgubbarna och keramikarbetena från slöjden i
hemmen klädde väggarna i den nyrenoverade tullstu-
gan, där landshövding Kjellman i sitt invignings-
tal uttryckte sin glädje och tacksamhet över att en väl-
ordnad och vacker försäljningslokal för de partiellt ar-
betsföras alster äntligen kommit till stånd. — Min verk-
samhet bland de partiellt arbetsföra har lärt mig att
betrakta dem som människor, som visserligen har ett
eller annat handicap, men som vill och måste söka ett
arbete, som kan passa dem. Ett av de största proble-
men är försäljningsfrågan. Någon i allo tillfredsställan-
de lösning har vi ej funnit, och därför hälsar vi med
stor glädje försäljningscentralen här nere i gamla tull-
stugan, som bör locka många människor inte minst ge-
nom de nyfunna "dalmålningarna", som pryder väg-
garna. Detta är ett av de verkligt positiva initiativ jag
mött i min verksamhet bland de partiellt arbetsföra,
och jag vill uttala en hjärtlig välgångsönskan och ett
varmt tack till herrskapet Synnergren för detta arbete,
som leds av kärlek och verklig förståelse, slutade lands-
hövdingen.

samhällsorgan, som närmast ha ansvaret för bostads-
försörjningen måste komma till stånd. Konkurrensen
på bostadsmarknaden måste skärpa uppmärksamheten
på de tuberkulösa bostadsfråga, som i själva verket
är en medicinsk fråga. Tuberkulösården omfattar även
bostadsförsörjning utanför sanatorierna. Kampen mot
tuberkulosen måste också bli en kamp för hygieniska
och ändamålsenliga bostäder åt de de tuberkulösa!

Text av Ting. Fotograf: Len. Valin.

ROLAND EKSTRÖM:

Bonnparlamentet, Wien och de fyra stora

500 mil i bil genom Centraleuropa

Medan sommarn i Mellan-Sverige under en alltmer blåklar himmel långsamt förbyttes i höst och turistströmmen tunnade ut, var vi några stycken som med bil for ned mot Centraleuropa. Vårt mål var Österrike och Wien. Det platta Danmark med sina relativt många, små och renliga men lite lantliga städer genomkorsade vi på en dag. De danska husen ser så lustiga ut med sina halmtak, vilka utgör drygt två tredjedelar av byggnaden. Danmark i ett nötskal det är halmtakshusen och små skrynkliga gubbar som ser ut som pensionerade skutskeppare, vilka eftertänksamt suger sina sura pipor och då och då utstöter något som kan tolkas som "vaba?".

Snart var vi inne i Hamburg. Mellan Hamburg och danska gränsen ser man inte mycket av att Tyskland är krigshärjat. Men så är det så mycket enklare att konstatera krigets förödande verkan vid anblicken av de mycket omskrivna ruinerna i Hamburg — detta trots att man röjt undan åtskilligt och byggt nytt!

Eftersom en genomresa genom Tyskland enligt passet inte får ta längre tid än tre dagar, hade vi bråttom och snart var vi ute på autobahn — de tyska autostradorna som Hitler lät bygga — och susade med god fart mot Sydtykland.

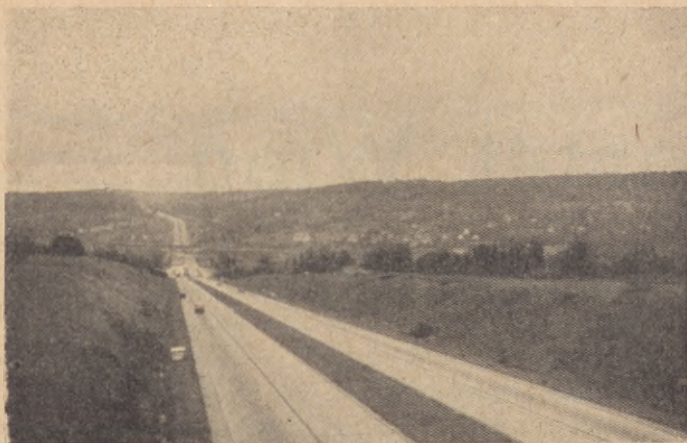
De tyska autobahn som är förnämliga byggnadsverk, består av två breda cementband som parallellt ringlar och böljar fram i det oftast vackra landskapet. Man kan utan överdrift påstå att normalfarten ligger på över 100 km./tim. Man får aldrig stanna på en autobahn och eftersom den i de allra flesta fall går förbi städer och orter, måste man för att komma till någon ort, köra av autobahn på speciella vägar. Dessa utfartsvägar anmäls med tysk grundlighet i god tid med hjälp av skyltar, vilka i flera exemplar omtalar att nu är det 1.000 m. kvar till orten, 600, 400, 200 och — ausfahrt! En annan iögonfallande olikhet med svensk trafik är de många långtradare som man möter överallt i Tyskland. Våldiga råoljestinkande "landtåg" sniglar och brummar fram på autobahn och på småvägar. Dessa

långtradare var så stora att man nästan hade kunnat köra om dem underifrån.

Under en rast på en större väg såg vi två ruggiga hundar av foxterrierstorlek i parningslek på vägen. De sprang härs och tvärs över körbanan och kurtiserade varandra, fullständigt ignorerande omvärlden. Och så



På den övre bilden det funkisbyggda Bonnparlamentets vita fasad i Västtyskland. Framför parlamentet finns parkeringsplatser för "bundespresident" och nedåt — allt med tysk grundlighet. Den undre visar den ljusa men lite för svartmålade plenisalen.



Den tyska autobahn med sina båda enkelriktade cementband som böljar fram i det vackra landskapet.

var det hänt! I ett ögonblick av kärleksyra hade den ena hunden blivit överkörd av en långtradare, som makligt skumpade vidare. Den överkörda hunden låg på körbanan och vippade med svansen, medan den andra satte sig bredvid och gnällde, då och då avbrytande sig för att lukta på den överkörda. Till slut upphörde även svansviftningarna, men den andra hunden satt tillgivet kvar så länge vi kunde se.

Bonn är en vacker stad med sitt nybyggda parlament. Stora och klara skyltar visar turister och andra hur de enklast kommer till "Bundeshaus". Bonnparlamentet är en pampig vitfärgad funkisbyggnad, utanför försedd med noggrant angivna parkeringsplatser för "bundespresident" och neråt — allt i stil med det tyska ordningssinnet. Plenisalen är ljus och luftig, endast bänkarna ser lite för allvarliga ut i sin svartmålning. Parlamentet visades av kunniga guider utan någon kostnad för de besökande — demokratiskt och bra!

Ju längre in i Tyskland man kommer, desto mer ruiner dyker det upp. På en del platser har man byggt en del nytt, men på andra åter verkar det som om man inte orkat med mer än att röja undan det värsta. En annan sak som man lägger märke till i Sydtyskland är de ålderdomliga husen och det primitiva jordbruket. Istället för hästar har man oxar, ja till och med kor förekommer — vi såg en ko och en häst som gick i par! Mycket ofta är det gamla kvinnor som kör dessa sällsamma dragdjur.

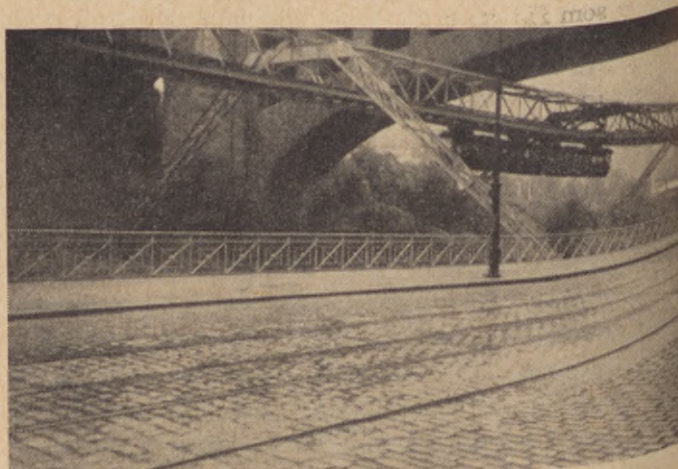
Den för sin skönhet så välkända Rhendalen passerade vi tyvärr i lite grått väder, så den kom inte helt till sin rätt. Men man kan förstå att där är vackert med dessa väldiga sluttningar, täckta av vinodlingar och här och var ligger en medeltida borg i välskyddat maje-

stät. Ett besök i en av dem avslöjade att de bland sina vapensamlingar har svenska gustavdenandreadolfgevärr. På den gulgrumliga Rhen var båttrafiken livlig och man kunde se påfallande många hjulångare.

För att hinna ut ur Tyskland inom de fastställda tre dagarna, körde vi igenom Schweiz, landet där man mitt bland de tyska glosorna strör in ett merci då och då. Vädret var ganska dåligt, men man kunde ändå med lätthet se att Schweiz är ett land som förskonats från krig. På grund av brist på schweiziska franc och att Schweiz är ett dyrt turistland, avverkade vi det så raskt som möjligt. Inne i Österrike är vägarna verklig berg- och dalbana! Tidvis var vi på nära två tusen meters höjd, såg vegetationskala fjälltoppar med snöstänk och molnkransar och trängdes på vägen med hemvändande getter, dessemellan stupade vägen neråt så kraftigt att tryckförändringarna bubblade i öronen. Vägen gick ibland farligt nära branter och i en skreva långt under oss, kunde vi se en nerkörd buss ligga i en ljusblå plåthög.

En morron vid frukosten fick vi se i en tidning att en rysk soldat hade skjutit en flicka som suttit på ett lastbilsflak. Händelsen aktualiserade en aning den sekelgamla rysskräcken! För att komma till Wien, måste vi köra igenom den ryska zonen, det var med både spänning och lite undran som man tänkte på den färden.

I Salzburg — Mozarts födelsestad — stannade vi över natten. Stan som ligger i den amerikanska zonen, är ganska stor och har mycket trånga gator med många fotgängare. Vi drev omkring lite på gatorna och när vi blev trötta i benen, slank vi in i Franziskanerkirche. På porten fanns ett anslag, förvånande åtminstone för en svensk. Där stod: "På grund av vördnad för det allra heligaste är det förbjudet att parkera cyklar i kyrkan." Inne i kyrkan, där vi stillsamt tassade fram, på-



I Wuppertal har man hängande spårvagnar. Anordningen ställer sig säkert billigare än en tunnelbana, men frågan är om den inte stör stadsbilden för mycket.

gick något slags mässa. En präst och en korgosse syn-
tes framme vid altaret. Väl i en bänk kunde man se
sig omkring. Till vänster låg en liten blek nunna på
knä med hårt knäppta händer. Hon bad plikttroget
med i den entoniga böneramsa som prästen presterade.
Fast det var mitt på dagen var det mycket folk i kyr-
kan, men så är österrikarna också mycket religions-
sinnade; det kan man förstå av de många kristusbil-
derna som finns utplacerade överallt utmed vägkan-
terna. I bänkraden på den andra sidan knäböjde en
vithårig gammal gubbe som höll sina stora lite trötta
ögon fästade på prästen. Hans tandlösa mun darrade
hela tiden — om av bön eller hög ålder var svårt att
avgöra. Den lilla rödklädda korgossen som liknade en
mindre jultomte, tände framme vid altaret beställsamt
några vaxljus och bönen ökade i styrka för att tillslut
kulminera i att prästen svängde hostian över försam-
lingen. Efter nigningar och bugningar i riktning mot
altaret började församlingsfolket, en efter en, långsamt
lämna kyrkan. Prästen och den rödklädda korgossen
försvann.

Så närmade vi oss den ryska zonen. Ett par bekanta
i Steyer som påstått att vi inte kunde komma in i ryss-
zonen utan speciella papper, visade sig lyckligtvis vara
felunderrättade. Omedelbart innan den ryska zonen,
måste vi passera en bro. I den ena änden av bron stod
en gänglig amerikansk soldat och tuggade tuggummi
och i den andra väntade ryska vaktposter. De var små-
växta och såg karga ut. Utan vare sig en min eller ett
ord tittade en av dem på våra pass och lät oss sedan
passera. Under vår resa genom den ryska zonen såg vi
inte många ryssar — kanske det berodde på att det var
söndag? En och annan jeep med ryska soldater mötte
vi, annars var den enda påminnelsen om att vi befann
oss i den ryska zonen vägs skyltarna med ortsnamnet på
ryska under det tyska. På ett par ställen blev vi stop-
pade av ryska kontroller, i övrigt förlöpte genomresan
friktionsfritt. Strax utanför Wien började vi märka att
ryssarna hade måltalanger. Långa sträckor mitt på
vägbanan hade de målat hammarn och skäran i rött.
Inne i Wiens förorter och i själva Wien var flera mu-
rar och husväggar fullklottrade av meterhöga kommu-
nistiska deviser i vita bokstäver: "USA luftgangsters.
Hände weg von Korea. Go home to USA. Heute Korea
und morgen??" m. fl.

Så rullade vi då in i Wien. Det var som sagt söndag
och stan gjorde ett tillknäppt intryck, eftersom gatorna
var ganska tomma och affärsfönstrens läckerheter dol-
da bakom nedrullade järnjalousier. Wien är indelat i fyra
zoner med centrum som neutral zon. Vet man inte var
zongränserna går, märker man dem inte. Här kom



*Riesenrad, Volkspratern, Wien. Det var detta hjul som man fick
se i filmen "Tredje mannen". Riesenrad byggdes 1897, är 63 m.
hög, har 30 vagnar och kan alltsomallt ta 600 personer.*

vi att stanna några dar. Den stillsamma bild av Wien
som vi först fått oss till livs, förbyttes snart i en annan
mera hektisk och vilt tutande, så fort det blivit var-
dag. För den som är van med tyst trafik var det myck-
na tutandet en påfrestning.

Volkspratern — wienarnas Gröna Lund — ligger i
den ryska zonen. På långt håll kan man se det 63 me-
ter höga hjulet med sina vagnar som användes i fil-
men "Tredje mannen". Vad som annars stack en i ögo-
nen var den myckna ryska fredspropagandan. På en
del ställen hade man målad reklam för freden på själva
gatan och man kunde också i form av braskande
affischer hitta en gammal bekant i dessa trakter, näm-
ligen "Der Appell von Stockholm". Kommunisterna är

förvånansvärt flitiga med penseln. I inte någon av de andra zonerna kunde man se några propagandadeviser mot ryssarna. I den engelska zonen i Tyskland såg vi en penseldevis som löd: "Tommy go home". De som hållit i den penseln kan ju ha varit både nationella tyskar och kommunister, däremot är det lite enklare att gissa vilka som stod bakom den fras som vi hittade på en husvägg i München: "Wir kommen wieder".

Wien är känt för sina heurige, d. v. s. små öl- och vinrestauranger, där wienarna — män och kvinnor — samlas på kvällarna för att dricka öl, vin och sjunga, prata och skratta. Dessa heurige ligger i en speciell stadsdel som kallas Grinzing. I denna del av stan är det livligt om kvällarna; man kan höra sång, musik, vinglada röster och okontrollerade kvinnoskratt blandas med det mjuka kvällsmörkret. Man skulle kanske tro med anledning av den fria tillgången till spritdrycker, att man ser många berusade i Wien, men det gör man inte. Allt som allt såg vi två berusade och det var ute vid Volkspratern en söndagkväll.

En kväll besökte vi en nattklubb — Moulin rouge — som är ett flott och dyrt ställe. Den billigaste flaskan vin kostade 120 schilling. Det blir inte så mycket i svenska pengar, för 1 kr. får man ungefär 5 schilling, men för wienaren i gemen är det säkert dyrt. En arbetare har omkring 600 schilling i månaden och man förstår inte hur de kan klara sig på den lönen. Däremot förstår man med dessa siffror som bakgrund det bråk som utbröt i hela Österrike vid beslutet om prishöjning, även om gatuupplopp och järnvägssabotage inte är de rätta sätten att åstadkomma förändringar.

Men låt oss återgå till Moulin rouge. Delat på fyra blir inte 120 schilling så mycket, även om man måste ha lite mat till. Klockan 23.00 började ett långt och mångsidigt program av växlande värde. Ganska omedelbart efter programmets början kom de "fyra stora" upp på nattklubben för att kika på tillställningen. De "fyra stora" är en amerikan, en ryss, en engelsman och en fransman som åker omkring i Wien natt och dag i en stor jeep för att hålla ordning på sina soldater. Sida vid sida sitter de i jeepen som med måttlig fart och vajande radioantenn kryssar fram på Wiens gator likt en symbol, påminnande om samarbetet mellan ockupationstrupperna. Man kan fråga sig varför inte motsättningsarna är lika stora i Wien som t. ex. i Berlin, och svaret torde bli, att Österrike är ett litet och ganska fattigt land som det inte lönar sig att demonstrera för.

(I dagarna har dock situationen förändrats och en hel del oroligheter har uppstått med anledning av prishöjningar.)

Nå, nu stod de fyra stora och skrattade åt de kvickheter som åstadkoms på scenen. Och dessa kvickheter innehöll även en och annan känga åt ockupationsmakterna. Men de skrattade fortfarande och kamratskapet mellan dem såg ut att vara gott. Publiken på dansgolvet såg välnärd och bekymmerslös ut. Bland dem fanns också en och annan allierad soldat och officer — däremot inga ryssar. Det var förresten påfallande få ryssar man såg i Wien.

Wien har naturligtvis mycket annat att bjuda en svensk turist: balett (med den dansglada och omåttligt populära Julia Drapal), operett, museum, slottet Schönbrunn med tydliga spår efter den kraftfulla Maria Theresia o. s. v. Men till slut måste man ju även lämna en så vacker och intressant stad som Wien. Vi tog nu tåget från Wien till Salzburg, där vi skulle möta bilen som farit någon dag tidigare. Tåget gick genom den ryska zonen och omedelbart innan vi skulle lämna denna zon, hejdade ryssarna tåget och ville att alla passagerarna skulle legitimera sig. Tåget hade stoppats framför en bro och hela kontrollen avlöpte i rysk stil. När tåget stått stilla en stund, slogs vagnsdörren upp och in stövlade en liten rysk soldat med gevär på ryggen. När han fick syn på våra pass, tog han kurs på dem, läste och tilltalade oss på ryska. Då han såg att vi inte förstod honom, slängde han in ett "verstehe nicht?", lämnade tillbaka passen och gick vidare. Så satte tåget äntligen igång och en trupp ryssar marscherade bredvid det. Vad det nu kunde bero på, om det var någon som slängde en glosa efter ryssarna eller gjorde grimas åt dem är svårt att säga. Men plötsligt började de skrika, stoppade åter tåget och ett par av dem hoppade upp på det och vi fick åter stå ganska länge. Så till slut steg ryssarna av tåget — i motsats till vad alla väntat hade de ingen med sig.

Tåget startade på nytt, rullade över bron och in i den amerikanska zonen. Vid denna ända av bron satt några amerikanska soldater och höll med hjälp av kikare reda på vad ryssarna företog sig. Amerikanerna tittade knappt åt tåget och inte behövde vi stanna. Så anlände vi till Salzburg, där bilen väntade och hemresan började upp genom Tyskland, Danmark och när vi körde ombord på färjan till Hälsingborg, klev en svensk tullare fram och sade på något som brukar kallas bred skånska: "Punktering höger bak." Det var den tredje punkteringen och den hade inte kunnat komma lämpligare.

"Vårt dagliga bröd giv oss i dag"

Reportage: GERHARD F. LIEBENTHAL

Fotografering: SAHLSTEDTS BILDBYRÅ

Gamla Sjukdomsnamn är ofta av stort intresse. Det finns åtskilliga sjukdomar, som benäms efter helgon. Så kallas ju danssjukan av ålder för St. Vitus (St Veids) dans. St. Vitus var en siciliansk yngling, som just innan han led martyrdöden under kejsar Diocletianus år 303 bad till Gud att alla som firade hans dödsdag skulle bli skyddade från danssjukan. Ett annat helgon vars namn förenas med en sjukdom är St Antonius. Han föddes i Egypten år 251. Den sjukdom till vilken hans namn knyten förekom ofta i epidemisk form under hela medeltiden och med mera enstaka utbrott även senare. St Antonius eld, som sjukdomen kallas, uppkommer då man äter bröd, som har framställts av spannmål, framförallt råg, som har infekterats av en svamp, mjöldrygan. Sjukdomen var särskilt svår i Frankrike under 10:e och 11:e århundradena, men är känd långt senare, och ännu i förra århundradet inträffade svåra epidemier i Ryssland. De sjuka får svåra brännande smärtor i extremiteterna. På grund härav benämnes sjukdomen emellanåt "ignis sacer", den heliga elden, eller också "ignis infernalis", helvetets eld. Detta är ett ganska gott exempel på hur samma sak kan uttryckas på olika sätt. Sjukdomen går vidare med kramper, gangrän och slutligen avstötning av extremitetsdelar. Numera har man lärt sig att såväl behandla säden på fältet som spannmålen i kvarnarna så att någon risk för denna sjukdom inte finns. Mjöldrygan innehåller ett gift, ergotoxin, som har fått användning i medicinen, bl. a. som värkframhållande medel hos barnaföderskor.

Även om dessa slags sjukdomar inte är aktuella längre kommer andra synpunkter i som gör analys av säden viktiga. Växtodlingens viktigaste produktionsfaktor är utan gensägelse utsädet, enär detsammans beskaffenhet alltid måste vara utslagsgivande för skörderesultaten. Vid varje odling är det därför av största vikt, att ett lämpligt och i alla avseenden fullgott utsäde kommer till användning. Då det emellertid för odlaren ofta är svårt, för att i de flesta fall ej säga omöjligt att säkert bedöma verkliga värdet hos det utsäde, han skall utså, togs för nära 70 år sedan initiativet till den verksamhet, som benämnes frökontroll.

Den moderna frökontrollens uppgift är att genom undersökning utöva kontroll över utsädesvarors alla vär-

debestämmande egenskaper samt att därvid i möjligaste mån söka använda sådana metoder, att de erhållna resultaten visa undersökta varors verkliga värde för växtodling. Endast på detta sätt kan frökontrollen fylla sin synnerligen betydelsefulla och viktiga uppgift.

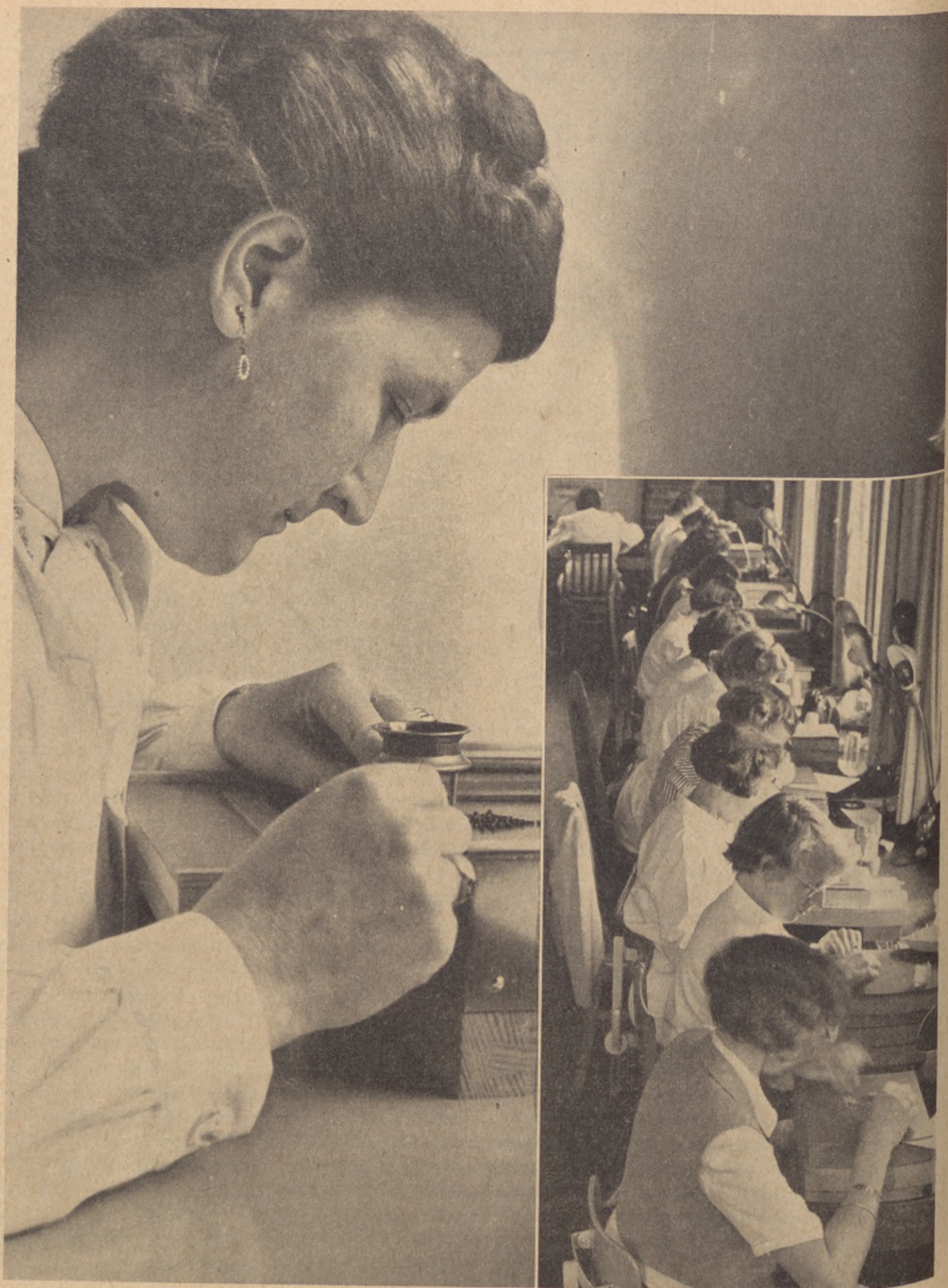
Varje jordbrukare eller överhuvudtaget varje människa eller firmor som har att göra med för eller utsäde har rättighet att anlita frökontrollens experter. Under det förgångna året har 4.895 analyser gjorts på jordbrukarnas framställningar, som antingen har varit osäkra på om den levererade säden var av den önskade kvaliteten eller som gärna ville veta om deras egen produktion har varit värd att odlas i fortsättningen. Institutioner och hushållssällskap är nästa i ordningen — nämligen 4.010.

Men den övervägande delen av analyserna har gjorts för företagare, kvarnfirmor och andra som handlar med säd. 51.004 ansökningar har kommit in och analyserna utfärdades av frökontrollens stab.

"Spannmålshandlare är mycket intresserade att få vår expertis", säger assistent Nilsson, i Stockholms Centrala Frökontrollanstalt. "Endast efter deras prov har gått genom vårt laboratorium kan de vara säkra på att utsädet uppfyller alla sina förpliktelser. Och det händer mycket sällan att någon spannmålshandlare försöker att visa sig pöjor och kringgår våra föreskrifter."

Självklart inskränker sig frökontrollens arbete icke bara på spannmål. Alla slags växter kontrolleras från havre och korn till klöver och timotej, från rotfrukterna som morötter och sockerbetor till importerade sojaböner och hemodlat lin och raps. Även köksväxter såsom rädisor, smultron, gurka och sparris kontrolleras här. Inte mindre än 73 olika slags prydnadsväxter, d. v. s. blommor, har undersökts förra året och bland dem 244 analyser av astrar, 285 lathyrus och 154 violer. Så om fru Andersson ser med berättigad stolthet på sin blomstrande balkong kan hon tacka frökontrollen för att allting växer så bra denna sommar.

Inom de sista åren har oljefrö varit stigande viktighet. Avskärning från yttervärlden under kriget har gjort en stigande oljeodling nödvändig och en stor del av Sveriges lantbruksareal är nu bebyggd med sådana. Man kan därför förstå att oljefruktanalyzer har en sär-



Somliga frö behandlas med kvicksilver, vilket gör en särskild luftkonditionering nödvändig. Fru Ragnhild Lindblom i arbetet.
Den infällda bilden: Statens Centrala frökontroll är en mycket kvinnligt betonad institution och den största delen av den tekniska personalen är damer. Här ses renhetsanalys i fullt arbete.



På den översta bilden registreras inkommande fröprov av fru Astrid Lund, och under se vi fröken Ingrid Franén sortera ärtfrö — hon har arbetat på frökontrollen i 20 år — och slutligen chefassistent Nilsson med det slutliga resultatet: 4 olika sorts plomberingar som ger upplysningar om fröets kvalitet.



En så kallad Jacobsen apparat, som innehåller tempererat vatten, odlar blomsterfrö. Föreståndarinnan fru Elsa Berg och assistens Helmut Kolk ser efter proven.

skild avdelning på frökontrollen. Somliga innehåller upp till 40 % olja som så småningom blir margarin för stekpannan och smörgåsarna.

Hur kan nu allmänheten veta att en säck utsäde är så som den skall vara? Systemet är enkelt och sinnrikt och mycket välorganiserat. Institutets kontrollanter i alla delar av landet beskådar varje parti av spannmål etc. som skall användas till utsäde. De tar prov som sändes till anstalten. Frågorna som ställs är ungefär följande: "renhet, vatteninnehåll och hur mycket ogräs det finns i fröet. Om det handlar om andra växter undersök också deras förmåga att gro under en bestämd tidsrymd".

"Vi kan alltså ungefär säga hur stort resultat som en lantbrukare eller trädgårdsmästare kan vänta sig från sitt arbete, förklarar en dam på laboratoriet som har varit anställd där i 20 år. "Men självklart spelar väderleksförhållandena, nederbörd, hagel och solsken en stor roll. Och inte i sista hand hur odlaren själv sköter sina ägodelar."

Operationens sista skede är plomberingen. Det finns fyra olika slags plomberingar, nämligen den vanliga

statsplomberingen, vilket betyder att fröet har passerat kontrollen. Nummer två är statsplombering såsom kvalitetsvara. Den tredje är ett bevis på att fröet har kontrollodlats på anstaltens experimentalfält, och att experterna har genom detta själv prövat hur fröet groer under normala förhållanden. Det högsta betyget som fröet kan få är kontrollodlingsbevis för originalvara. Det är nämligen så att en firma eller en individ inte kan patentera en frösört, men den kan beteckna en viss blandning som sin egen, alltså till exempel Pettersson och Co som har råg eller lantbrukare Anderssons persilja. Naturligtvis är detta lockande för den individuella företagsamheten.

Det moderna lantbruket är i dag en högt utvecklad vetenskap. Och om Sverige kan i dag räknas bland de självförsörjande länderna — ett faktum som är viktigt inte bara i krigs- och kristider är det till en stor del frökontrollens förtjänst.



Höst

Löven prasslar
torra visor —
hösten död
och torra visor
prasslar torra löv.

Vindar spelar
dödskoraler —
dödskantat
och sorgsna psalmer
spelar vindarna.

Dagern bleknar —
dagen lider —
kortare
blir solens bana
över höstens land.

LEIF EDBERG.



En novellsaga av Nils Thorén

Sylvia hade fått en gunga...

Å, vad hon hade längtat efter sin sommargunga sen hon kommit tillbaka till staden, och de härliga varma solskensdagarna hade gått över i höst och kyla. När båten blåste vid bryggan den sista sommardagen hade hon måst lämna den, ensam och övergiven på tallens avnötta gren.

Den hade varit hennes bästa lekkamrat därute, som hon nog ibland kunde glömma bort för snäckor, blommor och färggranna strandstenar, men som — när hon tröttnat på allt annat — alltid var redo att leka igen och muntert kasta henne högt upp mot den blå sommarhimmeln. Vad det var roligt att dansa fram i den solvarma luften över backblommor och gräs och göra de stora brummande humlorna förskräckta, när de tumlade emot henne, förbryllade över hennes överdådiga framfart i deras egna regioner.

När båten lade ut skulle hon ha velat springa i land igen och prata med den och liva upp den med en sista yr luftfärd. Men det var för sent och hon fick svälja gråten när hon tänkte på, hur övergiven hennes lekkamrat skulle känna sig under den långa, långa tiden hon måste stanna i staden tills det blev sol och blommor igen.

Nu hade Sylvia fått en ny lekkamrat — en riktig gunga hemma hos sig. Kunde det vara sant? Ja, den hängde ju där, man kunde nästan säga livslevande, i dörren till hennes lekkammare. Och vad den var fin — med tjocka snodda rep, som hängde i blanka krokar vid dörrposten och ett säte, som blänkte och kunde spegla hennes ostryga lockar.

Den hade plötsligt hängt där, när hon slog upp ögonen på sin födelsedagsmorgon. Ty Sylvia hade blivit hela fem år och fått kaffe och kakor på sängen. Men hur hade hon haft tid att äta kakor innan hon fått prova sin nya gunga i en morgontidig slängdans mellan korkmattans brokiga mönster och

taketets vita himmel, som låg så mycket närmare för hennes sprattlande ben än det blå taket ovanför hennes kära sommargunga.

Å, vad hon var glad igen! Den första tiden i staden hade hon bara längtat tillbaka till backarnas värld av kottar och underliga djur och till de vackra strandstenarna, som vågorna älskade och ständigt skänkte nya buketter av vita skumblommor. Men allra mest hade hon längtat efter sin gunga, som nu bara hade höstvinden att leka med i sin ensamhet. Men — hur hade hon kunnat tänka sig att mitt här i staden i sin egen lekkammare återfinna sin bästa sommarvän? Ja, inte densamma, det förstås. Men en fin och liten blyg tvillingbror, som hon med detsamma kände att hon skulle bli riktigt god vän med.

Och eftersom Sylvia nu var fem år, skulle hon få ha sin första riktiga bjudning, och alla hennes lekkamrater skulle komma hem till henne. Vad hon kände sig stolt som värdinna vid det stora bordet, där en tårta med fem levande ljus seglade omkring som en ö mitt i kakhavet. — Men allra mest var hon stolt över sin gunga!

Flickorna hade ropat högt av förtjusning när de upptäckt den, och alla hade stöjat och knuffats för att först få prova den.

Tänk, att det var så roligt att fylla fem år. Sylvia hade aldrig varit så lycklig förr. Men ingen av hennes lekkamrater hade någon gunga hemma hos sig, och snart kom de att tänka på, att det roliga skulle ju vara slut när de måste gå hem igen. Det var ju Sylvias gunga, som hon ensam kunde gunga i när hon ville. Och man började bli riktigt avundsjuk på Sylvia.

— Men du har i alla fall inte en sån fin dockvagn som jag, sade en av flickorna.

— Och du har inte en riktig klocka som jag, sade en annan som nyss hade börjat skolan.

Men Sylvia förstod ju att de bara voro avundsjuka för hen-



nes nya gunga. Den var väl bra mycket roligare än en tråkg docka. Och hennes docka Greta hade förresten aldrig klagat på vagnen när hon var ute i parken och drog henne. Sylvia tänkte nog säga åt dem, att de helst ville byta med hennes fina gunga, men hon var så glad, och hon ville vara riktigt snäll på sin födelsedag och inte retas. Så hon sade bara, att de gärna fick komma hem igen och gunga när de hade lust. O ja, de skulle komma i morgon flera stycken — om de fick för Sylvias mamma förstås. Och det hade ju mamma ingenting emot, så visst fick flickorna komma hem och gunga igen, när de tyckte det var så roligt. Och så var allting bra igen, och glädjen och gungan tävlade att nå taket.

Så gick dagarna och Sylvia höll hov som en liten drottning. Och tronen var förstås gungan, men hon delade rättvist och ädelmodigt sin upphöjda plats med sina undersåtar. Men — ibland kunde hon känna en liten plötslig sorg när hon kom att tänka på sin sommarmamat, som nog längtade efter henne därute i höstrusket på sin avnötta gren. Men nu gick tiden så fort, och snart skulle det vara vår igen och båten skulle blåsa den första sommardagen vid bryggan, och hon och hennes kära sommargunga skulle ha roligt som aldrig förr en hel oändligt lång sommar igen.

Och så hände det...

Inte hade hon kunnat ana, att hon skulle få uppleva sin första stora besvikelse och få den första taggen i sitt troskyldiga hjärta just nu, när hon var som lyckligast och julen snart stod för dörren med sitt skimmer av ljus och lockande härlighet. Och inte kunde hon tänka sig att det var hennes gunga, som skulle lära henne den första svåra läxan om alltings obeständighet och grymheten i livet, som alltid lurar bakom den sorglösa, skimrande ytan.

Sedan den hängt där första gången fin och ny på Sylvias födelsedagsmorgon, hade gungan varit med om otaliga hisnande luftfärder. Och den tyckte alltid att det var lika roligt, men den kunde ju inte hjälpa att det ibland gnisslade litet

i krokarna under den vilda framfarten, och att den om kvällarna började känna sig underligt trött som den inte alls gjort i början. Om den ändå hade kunnat prata litet med Sylvia, kanske hon kunnat skaffa någon stärkande gungmedicin, men den hade ju ingenting annat att göra än att tiga med sina bekymmer.

Och så kom katastrofen, som den så länge fruktat! Mitt i den första slängpolskan en tidig morgon brast det ena repet av pur trötthet, och där satt Sylvia på den brokiga korkmattan och kunde knappt fatta vad som hänt. Hon undrade om hon slagit sig så mycket att hon skulle gråta. Men nej, hur hon kände efter kunde hon inte tycka att det egentligen gjorde ont någonstans. Men gungan var ju sönder! Den såg så underlig ut där den hängde i det ena repet och vaggade fram och åter för sig själv som i stum förtvivlan över sitt öde. Och nu brast Sylvia i gråt. Ingenting var roligt nu, inte någonting — när hon inte hade gungan att leka med längre.

Men mamma hade kommit in medan Sylvia satt där på golvet och grät, och hon slog armarna om henne och tröstade henne så gott hon kunde. Hon kunde ju vara glad som inte slagit sig, tänk vad hon kunde ha gjort sig illa. Och gungan skulle man nog kunna laga igen — man fick väl skaffa ett par nya rep att hänga upp den i. Javisst, allt skulle bli så bra igen. Ja, mamma hade nog rätt, och just nu smög en blek stråle av höstsolen in genom fönstret och dansade på golvet framför Sylvia, som om den velat säga: kom och lek med mig i stället — vi ska ha roligt ihop du och jag. Och Sylvia log igen genom tårarna.

— Får jag gå ut med dockan Greta en stund i parken, så kan vi leka med solstrålarna därute, frågade hon mamma. Och mamma tyckte, att det skulle hon göra — där kunde hon kanske träffa de andra flickorna också, när det var så vackert ute i dag.

Och Sylvia stoppade väl om sin Greta, och snart voro de ute i parken, där gångarnas solgula bladguld glänste som av barnahimlens förgyllda prakt. Och titta, där borta såg hon ju dem, hennes små undersåtar vid eftermiddagarnas gunghov. När de sågo Sylvia kommo de springande allesammans.

— Sylvia, ropade de alla, nu går vi hem till dig och gungar. Å, vad du är lycklig, som har en gunga i alla fall. Vi undrade just vad vi skulle leka...

— Men, min gunga har gått sönder, sade Sylvia.

— Är din gunga sönder, ropade de. Då får du väl leka med din fula docka då.

— Och titta på hennes dockvagn, ropade flickan som hade den fina dockvagnen. Att hon verkligen vill gå ut i parken med det skrället.

Och så sprungo de allihop sin väg. Och där stod Sylvia ensam med sin fula docka och sin gamla dockvagn. Och bladguldsfärgen slocknade plötsligt när solen nu gick i moln och det blev bara en vanlig väg med vissna löv, som en isande vind sökte fånga med blåfrusna fingrar.

Och då hände det att en tagg trängde sig in i Sylvias hjärta, som gjorde så ont, så ont. Hon hade gråtit nyss när hennes gunga gått sönder. Men den kunde ju lagas, hade mamma sagt. Men — det som nu gjorde så ont därinne kunde nog aldrig lagas och bli bra igen. De hade bara kommit till henne och lekt med henne för gungans skutt. Nu hade de sprungit ifrån henne, när de hört att gungan gått sönder.

Sylvia gick hemåt igen, och hennes små fötter sjönko ner i de gula löven, som nyss hade glänst så förtrollande, men som nu hade slocknat med all hennes glädje. Och hon gick till sängs och grät sitt vita örngott genomvått av den första besvikelsens bittra tårar.

Men gungan hängde där trasig och övergiven i sitt enda rep, och den blev aldrig lagad igen. Den bars upp på vinden och gömdes i den mörkaste vrån — ty gunghovets lyckliga tid var för alltid förbi...

UNG HÖST

Novell av ARNE OHLSSON

De gick sida vid sida efter vägen som var våt av höstens regn. Han var sjutton år, hon sexton, och de kände sig mycket fullvuxna och mycket ansvarstygda. Även något litet missförstådda. Septemberlöven strök förbi som gula skurar, och molnen gick lågt över björkarnas naket spretande grenar. Ibland kom våta stänk.

— Tänk, sade hon och det lät som en rysning, tänk att det är höst igen. Så fort den här sommarn har gått.

— Ja, sade han bara och hörde själv att det lät trumpet. Men han gick litet närmare och försökte känna hennes värme genom det våtkalla tyget. Hennes värme, som samtidigt hörde sommaren till...

Vid varje rörelse kände han det tjocka kuvertets tryck mot bröstet, och han var rädd för att hon skulle höra prasslet därifrån. Torrt, avböjande, högaktningfullt prassel. Något av höststämningen gick in i honom och stannade där som tjockt vemod eller som ett pockande behov av medömkan...

— Att du ingenting fick i dag heller, sade hon och vände sitt våta, frusna ansikte mot honom. Snart är det fyra veckor...

— Ja, sade han.

Men sedan log hon. Sommaren kom i hennes ansikte, växte ut som värme och omslöt dem. Ett rum av sommar, och utanför strök gula löv och vått, kallt höstregn förbi i hemlös flykt. Och nu kände han hennes värme, munnens, hudens, midjans...

— Du, sade hon... Du...

— Ja.

Men hon hade inget mer att säga. Och i blottan efter orden gick hösten in och drog med en kall fläkt genom deras sommarrum...

Mörkret kom sedan, växte liksom upp ur den våta marken som en dimma och höjde sig mot björkarnas famlande grenar.



Och i mörkret föddes nya ljud; vind som tunga andhämtningar högt över dem och vattensqualp från osynliga diken. Ibland också en nattfågel från skogen intill.

De gick mycket nära varandra, och hon började tala om hans framtid, den stora och ljusa. Hon blev het och ivrig, höll hösten borta med sina barnsliga skratt.

— Tänk, sade hon och fantiserade. Tänk...

Mellan hennes skratt hörde han pappersprasslet och kände kuvertets stela tryck mot bröstet.

De gick långt in i höstnatten och bar små bitar av sommaren med sig.

— — —
Sommaren... Det var då bäckarnas och dikenas vatten rann på annat sätt, smekte som slöjor av värme över bottengruset och småpratade förtroligt kring stenarna. En gång fick de för sig att de skulle bada, de var ensamma och strandsnåren omslöt dem som väggar av grönska. Det var hon som kom på det med badet, och samtidigt skrattade hon till som åt något lustigt och fick glödfäckar på kinderna. Men sedan sprang hon ifrån honom, och efter en stund hörde han hennes skratt, klart men samtidigt liksom splittrat i skärvor av den gröna snärjgheten, där ån krökte sig undan för blickarna. När han hörde henne vada ut i vattnet klädde han av sig och kastade



Har Ni magasinerad solenergi i Ert skafferi?

Förgyll vardagskosten med äkta svensk honung – magasinerad solenergi. Honungens höga näringsvärde beror bl. a. på att den innehåller inte mindre än 75–80% frukt- och druvsocker, som direkt upptages av blodet utan att först omvandlas i magsäcken – honungen är praktiskt taget "färdigsmält". Honung är idealiskt på smörgås, till gröt, majsflingor och ris samt till bär, frukt och sylt. Bakverk med honung i bli mjuka och saftiga samt hålla sig längre färska. Se alltid till att Ni har äkta svensk honung – magasinerad solenergi – i Ert skafferi.



ÄKTA SVENSK
HONUNG
guld för hälsan

sig långt ut och kände vattnet som isnålar trots värmen. Och hon ropade något till honom som han inte uppfattade, och sedan kändes luften svalare, och hon gick tyst bredvid som om hon blygdes för sitt påhitt...

Klibbig landsväg ledde dem genom natt som blev mörkare. Stugornas fotogenljusgula ögon slöt sig för natten och sommaren blev allt svårare att hålla kvar. De försökte inte ens längre, gick tysta och hörde sina egna steg, vandrade bort från sommaren, som nu var bara skärvor...

En gång sprang hon mot honom, och klänningen var mycket ljus och mycket tunn, och de bruna benen sjönk i älvingens mjuka dallergäs, i slutningen där blålockorna lyste som droppar av bläck. Sprang upp för slutningen, emot honom, och kroppen var varm under det tunna tyget...

Skärvor. Ljusa skärvor i mörker...

— Tänk, sade hon, tänk att det dröjer så länge. Men i morron... eller nästa vecka. Ja, nästa vecka, säkert...

Nu svarade han inte alls. Därför dröjde hennes röst kvar länge i mörkret, liksom följde dem ett stycke på väg, obesvarad och ensam...

— Nästa vecka, alldeles säkert...

Himlen över dem fick ljusa ådror som nerver på ett jätteblad. Det tungt mörka var krossat och drev omkring i mörka flak med revor i kanterna. Han tittade länge men såg ingen stjärna...

— Ja, tänk, sade hon plötsligt, andades ut de två orden som ett skratt... Tänk...

Eller när rönnarna blommade och doften från dem var så stark att det var svårt att andas. En kväll när tornsvalorna sköt som svarta, väsande blixtar genom doft och värme talade han om det för henne. Det om den stora hemligheten. Sedan skrattade hon ofta. Hennes skratt blev en del av sommaren.

— Tänk, sade hon ofta, och även det var som skratt...

Det blev inte mörkare nu. Vägens vattenpölar speglade svagt de tenngrå ådrorna mellan molnen, lyste som metallögon mot dem ur mörkret. De gick tätt intill varandra men hade ingen värme att ge. Nu visste han att han ingenting skulle säga. Förvisningen kom som en avspänning och gjorde plötsligt allting likgiltigt...

När han sedan på sitt rum drog fram den tjocka luntan ur kuvertet, kände han sig med ens mycket gammal, mycket bruten och oändligt missförstådd. Det gula fotogenljuset omslöt honom, och sommaren var långt borta.

...men måste tyvärr meddela, att vi ej finna dikterna vara värda en publicering. Med utmärkt...

Gråten pressade han tillbaka och svor i stället:

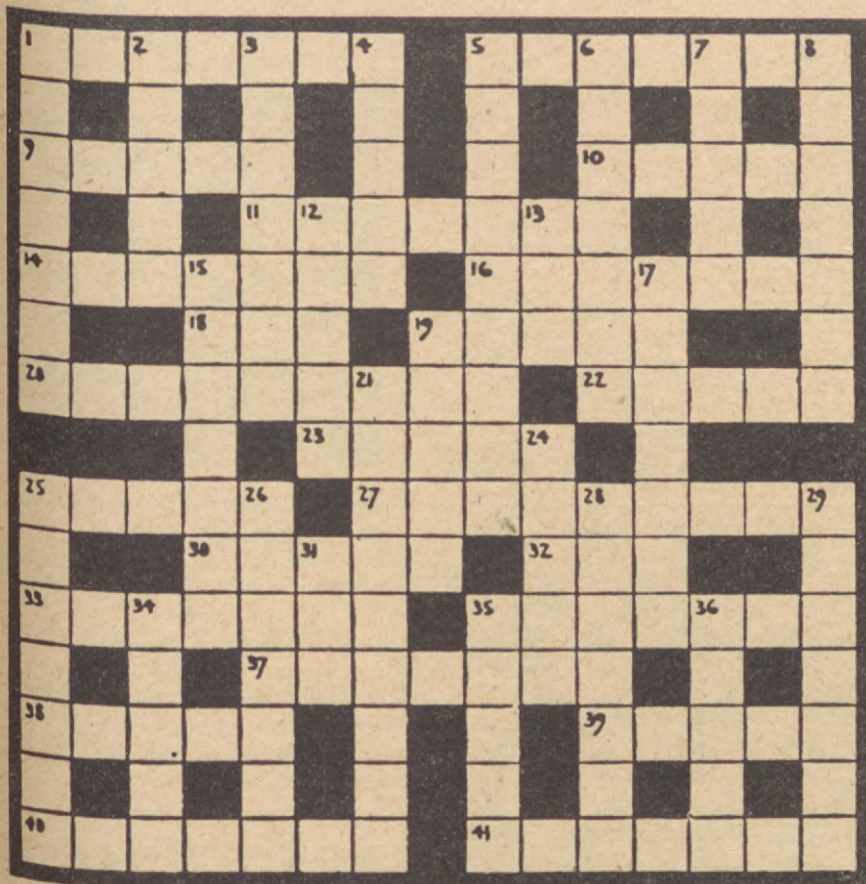
— Satans liv, sade han, Satans...

Värmen från de brinnande papperen i kaminen kom honom att tänka på något han läst om att all eld var indirekt solvärme, lagrad värme, lagrat ljus från något som varit. Och det kom för honom, att den fladdrande, svaga värmen var sommarens. Han formulerade tanken till en mening och fann den stor och ädel som en romanhjältes. Den gjorde honom för ett ögonblick nästan glad.

I ett hörn gapade de tomma stövlarna. Skjortan och de kådiga byxorna hängde över en stol. Någonstans bortom mörkret kom morgonen vandrande.

Korsord Nr 11

WASABRÖD ger råg i ryggen!

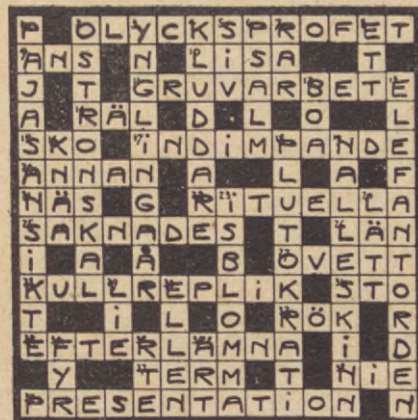


13. Fick väl nog av vatten. (3)
15. Återställare. (7)
17. Man kan också säga böjelse. (7)
19. Kunna kritiker vara. (5)
21. Finemang, sa Mobergskan, tog loppan med tång. (9)
24. Få. (5)
25. Gamle tankspridde professorn. (7)
26. Träd och göra ofta film. (7)
28. Dåndimpen. (7)
29. Ett gammalt beprövat kaffesurr. (7)
31. Trots allt kanske en varmblodig kvinna. (3)
34. Vilket skulle bevisas. (5)
35. Brukar sotaren i sitt arbete. Men inte auktionsutroparen. (5)
36. Går man till 15 lodrätt för att bli. (5)

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 11 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 december 1950. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 11". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på tio och ett på fem kronor utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i januarinumret 1951.

Lösning till korsord nr 9.



Pristagare: 1:sta pris kr. 10:—, fru Ebba Johansson, E-pav., Hällnäs sanatorium, 2:a pris kr. 5:—, herr Helge Kindlund, Gibraltarгатan 62, Göteborg.

(Forts. å sid. 26, sp. 3.)

VÄGRÄTA ORD.

1. Förbiseende. (7)
5. Vad svenska kronan är. (7)
9. Föremål för roterande indrivning. (5)
10. Njutningsmedel (5)
11. Vit på toppen. (7)
14. För Bellmans hustru blev det en lång. (7)
16. Säckarna eller livet! (7)
18. Sådan ved är led att elda med. (3)
19. Apterad för lastens skull. (5)
20. Doftar i bokens skugga. (9)
22. Innebör förökelse. (5)
23. Samhällets olycksbarn. (5)
25. Ett vackert inslag i det dalekarliska sommarlandskapet. (5)
27. Konstapeln, karl'n där har ofredat mig! (9)
30. Vårt hus- och livorgan. (5)
32. Var Casanova som kurtisör. (3)
33. Karamell i vers och kan misstänksam läkare. (7)

35. På linjen Kristinehamn—Mora. (7)
37. Ett konstpåfynd som låg till grund för Olle Olsson, Hagalund. (7)
38. Plats för örhänge. (5)
39. Betyder mycket för organiserade arbetare. (5)
40. Engelskt spel. (7)
41. Läs Justita, så ser du hur Svenssons affärer ligger till... (7)

LODRÄTA ORD.

1. Ett samhälle på flykt. (7)
2. Anropas av ovana sjöfarande. (5)
3. En som resonerar tyst med sin olycksbroder. (7)
4. Är inte beredd ännu. (5)
5. Blazer. (9)
6. Hindrar stjärnorna att blicka ned. (7)
7. 40 grader. (5)
8. Torde finnas i varje engelskt hus-håll. (7)
12. Svassande period. (5)

Schack

Redigerad av
G. SKARP

TVÅ MINIATYRER.

Bland mera amatörmässiga utövare av partischack är s. k. miniatyrer ingalunda något ovanligt. En och annan gång händer även att internationellt kända mästare råka ut för "kortslutning" och tvingas ge upp redan efter ett fåtal drag. Vi återge här ett par av dessa unika fall.

SICILIANSKT PARTI.

Spelat i en mästarturnering i Bad Gastein.

Vit: Rossolimo. Svart: Kottnaur.
1. e2—e4 c7—c5
2. Sg1—f3 Sb8—c6
3. Lf1—b5 — —

Det är förvånansvärt vilka framgångar vit den senaste tiden ernått genom detta spelsätt. Vanligen sker 3. d4.

3. — — e7—e6
4. 0—0 Sg8—f6
5. Tf1—e1 d7—d5
6. e4×d5 Sf6×d5
7. Sf3—e5! — —

Detta drag ger spelet genast en hetsig karaktär.

7. — — Dd8—c7
8. Dd1—f3! Lf8—d6?

Nu råkar svart verkligt illa ut, vilket främst synes bottna i den tidiga framstötten med d-bonden.

9. Se5×c6 b7×c6
10. Df3×d5! Ld6×h2†

En "tröstschack"!

11. Kgl—h1 0—0
12. Dd5—h5 — —

Därmed går pjäsen definitivt all världens väg, varför svart omedelbart gav upp det utsiktslösa spelet.

RETIS SPELÖPPNING.

Spelat vid nationstävlingarna i Dubrovnik 1950.

Vit: Castaldi Italien Svart: Reshevsky USA
1. Sg1—f3 d7—d5
2. g2—g3 Sg8—f6
3. Lf1—g2 g7—g6
4. 0—0 Lf8—g7
5. c2—c4 d5—d4

Det skarpaste spelsättet.

6. e2—e3 c7—c5
7. e3×d4 c5×d4
8. d2—d3 Sb8—c6
9. Dd1—a4 0—0
10. b2—b4 — —

För att söka utnyttja bondemajoriteten på damflygeln.

10. — — Sf6—d7
11. Sb1—d2 a7—a5!

Visar bristerna i den av vit planerade aktionen.

12. Lc1—a3? — —

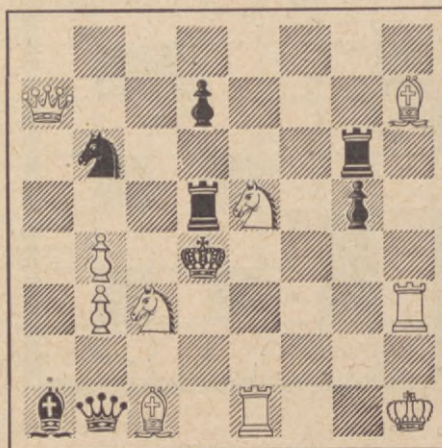
Vit anar tydligen inte vad som komma skall; i annat fall hade han väl bitit i det sura äpplet och bekvämat sig att spela b4—b5.

12. — — a5×b4!
13. Da4×a8 Sd7—b6!

Och vit gav upp då, som synes, damen går förlorad.

PROBLEM.

Av F. Böhm.



Matt i två drag.

Vit: Kh1, Da7, Te1, h3, Lc1, h7, Sc3, e5, Bb3, b4 = 10 pjäser.

Svart: Kd4, Db1, Td5, g6, La1, Sb6, Bd7, g5 = 8 pjäser.

LÖSNINGAR.

Studie av D. Joseph. (Vit drar och vinner). 1. h7!, a2. 2. h8D, a1D. 3. Dg8! (Ej D×a1 för patt). 3. —, Da2! 4. De8!, Da4! 5. De5†, Ka8. 6. Dh8 och vinner.

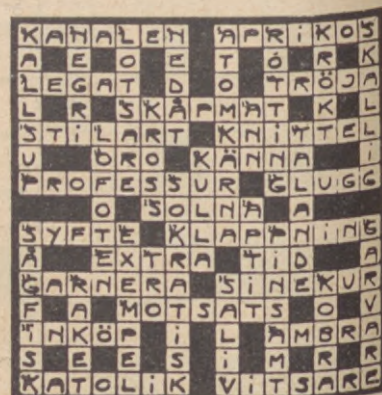
Problem av C. Mansfield. (Tvådragare). 1. Da3—a6!

KORSORD

(Forts. fr. sid. 25.)

Lösning till korsord nr 8.

Överstående lösning jämte uppgift på pristagare — vilka av tekniska skäl ej kommo med i oktobernumret — följer här.



1:sta pris kr. 10:—, herr Göte Brölin, Posten, Hägersten 1, 2:dra pris kr. 5:—, herr Kjell Sjögren, Sanatoriet avd. 4, Sundsvall.



LÄKARPRAKTISKT.

— Ska doktorn röntga patienten före behandlingen?

— Ja, jag vill se om han har några kontanter på sig.

LEDIGA PLATSER

En kombinerad tjänst

såsom kokerska och husmor vid Fritidsgården Ramnäs i Torups socken. Hallands län är till ansökan ledig. Tillträde efter överenskommelse.

Ansökningshandlingar med angivande av löneanspråk och de meriter sökanden önskar åberopa ställes till

Stiftelsen Fritidsgården Ramnäs
Postfach 12, Varberg.

Ombudsman

Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening anställer från och med 1 jan, 1951 en ombudsman, för handhavande av föreningens administration samt skötandet av lotteri m. m.

Sökande bör vara förtrogen med socialvårdsfrågor. Anställningen avser halvtidstjänstgöring (25 tim. per vecka). Ansökan med meritförteckning och löneanspråk, skall vara styrelsen tillhanda senast den 15 nov. 1950, under adress Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening, Almgatan 3, Solna.

Förkyld?
OLEUM BASILEUM
 — den läkande oljan
 hjälper Er!

apotek, färg- & sjukv. aff. Pris kr. 3:50
 AB. ATOMA, Stockholm 16.

Åtvidabergs

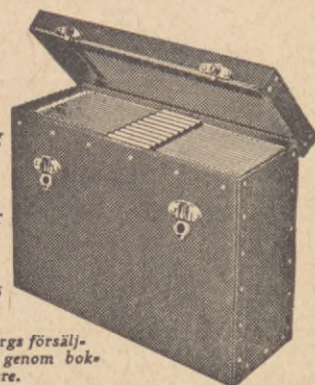
HEM- ARKIV

skapar ordning
och reda

Kostar med 10
hängmappar för
A4-kvartofor-
mat kr 13:30

Folioformat kr 14:85
(Inkl. papperskatt)

Säljes av Åtvidabergs försälj-
ningskontor samt genom bok-
och pappershandlare.



STOCKHOLM

Bengtssons Litografiska

23 22 20 Sveavägen 90, Stockholm 23 22 20

MODERN OFFSETTRYCKERI

BORÅS och SÖDRA ÄLVSBOGERS LÄN

BIL-SERVICE AB

BORÅS

Allt i bilbranschen

Aktiebolaget

Marks Jacquardväveri

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:

Möbetyger, Duchatelltäcken, Gar-
diner och Draperivaror i såväl
bomull som konstsilke

Häggåstrands Väveri

Aktiebolag

KINNAHULT

BETALD ANNONSPLATS

FALKÖPING

Bröderna Wahl A.-B.

FALKÖPING

Tel. 148 o. 1148 — Tel. 148 o. 1148

Disponenten 902

JÖNKÖPING

FARMA

Sjukvårds- och teknisk affär. Fullständig
sortering i sjukvårds- o. förbandsartik-
lar. Parfymeri och tekniska varor.

Tel. 595 Klostergatan 65 Tel. 595
JÖNKÖPING

LUND

HÄR STANNAR VI!

Lämna Edra kläder till kemisk tvätt hos
DALBY KEMISKA, så får Ni ett stil-
fullt och välgjort arbete

En gång kund — alltid kund!

DALBY

Kemiska

MALMÖ

Alfred Anderssons BAGERI

LOCKARP Tel. Malmö 296 91

Pröva våra goda brödsorter!

Säljes i de flesta affärerna i Malmö

MALMÖ



O. NORMANNS FRÖHANDEL

Etabl. 1885

Skomakargat. 4. Tel. 201 78, 781 54

Postgiro 14009

SIGNE SVENSSON

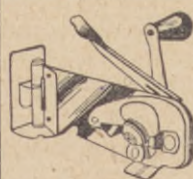
tel. 119 55 föreningsg. 25
MALMÖ

Mönster och beskrivning gratis
vid köp av garn.

Garn undanlägges

A.B. IVERSEN Järn- & Bosättningsaffär MALMÖ

Tel. 203 98
203 99
293 78



BETALD ANNONSPLATS

UPPSALA

DERBER

A.-B. Hj. Söderberg

UPPSALA

AB Figeholms Bruk Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

BETALD ANNONSPLATS

Jeppssons Pälsvaruaffär

MÖLLEVANGSGATAN 31 B

Tel. 176 59

MALMÖ

Tel. 176 59

Stilfullt och välgjort arbete
Humana priser

MARMOR, KALKSTEN och GRANIT

Ingeniörsfirma

H. SVENSSON

Villa Daisy Mariedalsvägen
MALMÖ — Tel. 153 80

morgonbris vill ha

trygga och trivsamma sociala villkor för hem- och yrkesarbetande kvinnor, för samhällets alla medborgare.

morgonbris är organ

för Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, som utgör en del av landets största och regerande parti, med möjlighet att uträtta något.

Kom med i socialdemokratiska kvinnoförbundet!
Sök medlemskap i ortens socialdemokratiska kvinnoklubb!

Västmannagatan 2, Stockholm. Tel. 11 88 82, 11 88 86.

Nils Persson

Dam- & Herrekipering
ESLÖV

AB STÅLMANUFAKTUR

KAFFETRYCKKOKAREN SPARPETTER

i rostfritt stål, som sparar kaffe med 40 % mot den gamla kokmetoden och framställer ett förnämligt kaffe med högre arom trots mindre kaffemängd, bildar ingen garvsyra, kokar icke över.

ÅTERFÖRSÄLJES

hos varje välsorterad järn- & bosättningsaffär samt i varuhusen.

FÖRSÄLJNINGSKONTOR:

Drottninggatan 30
Stockholm Tel. 21 47 11

Pilfinksgatan 8
Göteborg Tel. 16 20 23

NYA A-BOL.

RESINIT

TEL. 101 91. VÄSTERVIK

VÄVBAKELIT

för kuggdrev, lager, bussningar, bult m. m.

BAKELITPLATTOR

för elektrotekniskt behov